Από τη Νάρτα ως την Αθήνα η γη, το νερό και η ζωή δεν περιφράσσονται! – Ε.Κ.Χ. Βοτανικός Κήπος Πετρούπολης

Τις τελευταίες εβδομάδες στην Αλβανία εξελίσσεται ένας από τους σημαντικότερους κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς αγώνες των τελευταίων χρόνων στα Βαλκάνια. Αφορμή στάθηκε η διεθνής τουριστική επένδυση-μαμούθ στην περιοχή της Βιόσα-Νάρτα και στο νησί Σαζάν. Το σχέδιο συνδέεται με επιχειρηματικά σχήματα γύρω από τον Τζάρεντ Κούσνερ και την Ιβάνκα Τραμπ και παρουσιάζεται από την αλβανική κυβέρνηση ως «ανάπτυξη», «τουριστική αναβάθμιση» και «στρατηγική επένδυση». Για την κοινωνία που βγήκε στον δρόμο όμως πρόκειται για απόπειρα αρπαγής δημόσιας και προστατευόμενης γης, για οικολογική καταστροφή, για ιδιωτικοποίηση ακτών, για ακόμη ένα επεισόδιο όπου οι κρατικές πολιτικές-οι επιχειρηματικοί σχεδιασμοί- οι ξένοι επενδυτές-οι ντόπιες ελίτ κινούνται στην ίδια κατεύθυνση αδιαφορώντας για τις κοινωνικές ανάγκες.

Η περιοχή Βιόσα-Νάρτα είναι προστατευόμενο οικοσύστημα με λιμνοθάλασσες, αμμόλοφους, μεταναστευτικά πουλιά, φλαμίνγκο, θαλάσσιες χελώνες και μεσογειακές φώκιες. Σύμφωνα με οικολογικές αναφορές στην περιοχή καταγράφονται περίπου 3.000 φλαμίνγκο, πάνω από 200 είδη πουλιών, καθώς και 197 τετραγωνικά χιλιόμετρα προστατευόμενης φυσικής έκτασης.

Η υπόθεση δεν ξεκίνησε από το πουθενά. Το 2024 η αλβανική βουλή τροποποίησε το νομικό πλαίσιο για τις προστατευόμενες περιοχές ανοίγοντας τον δρόμο για τουριστικές αναπτύξεις μέσα σε ζώνες που μέχρι τότε θεωρούνταν απαγορευμένες για τέτοιου τύπου παρεμβάσεις. Σύμφωνα με αναλύσεις και περιβαλλοντικές οργανώσεις ο νόμος 21/2024 αποδυνάμωσε τις προστασίες και επέτρεψε να μπει η λογική του resort και της εξόρυξης εκεί

όπου πριν υπήρχε θεσμική προστασία της φύσης.

Στα τέλη Απριλίου και μέσα στον Μάιο του 2026 μηχανήματα και φράχτες εμφανίστηκαν στην περιοχή. Στις 23 Μαΐου ξεκίνησαν οι πρώτες αντιδράσεις κατοίκων και περιβαλλοντικών ακτιβιστών ενάντια στην περίφραξη της παραλίας Pishë-Poro στη Ζβέρνετς. Στις 30 Μαΐου η σύγκρουση οξύνθηκε όταν ιδιωτική ασφάλεια επιτέθηκε και ακινητοποίησε διαδηλωτή ενώ η κρατική αστυνομία ήταν παρούσα και δεν παρενέβη. Από εκείνη τη στιγμή γεννήθηκε αυτό που σήμερα ονομάζεται Flamingo Revolution, η «Επανάσταση των Φλαμίνγκο». Το φλαμίνγκο έγινε σύμβολο όχι επειδή το κίνημα περιορίζεται σε μια ρομαντική υπεράσπιση της άγριας ζωής αλλά επειδή συμπυκνώνει μια βαθύτερη αλήθεια, όταν το κράτος παραδίδει προστατευόμενα οικοσυστήματα σε επενδυτές δεν πουλά μόνο χώμα και νερό. Πουλά τη μνήμη, την κοινότητα, την πρόσβαση, το μέλλον, τη δυνατότητα των ανθρώπων να αποφασίζουν για τον τόπο τους.

Οι κινητοποιήσεις ξεπέρασαν το στενό περιβαλλοντικό πλαίσιο και απλώθηκαν γρήγορα στα Τίρανα και σε άλλες πόλεις, αλλά και στη διασπορά. Δεν πρόκειται μόνο για αντίθεση σε περιβαλλοντικό ζήτημα. Πρόκειται για απόρριψη ενός μοντέλου εξουσίας όπου οι κυβερνήσεις αλλάζουν νόμους, οι επιχειρηματίες κερδίζουν γη, οι άνθρωποι καλούνται να αποδεχθούν ως «πρόοδο» την ίδια τους την εκτόπιση. Η πολιτική ουσία του κινήματος είναι ότι δεν στρέφεται μόνο ενάντια στον Έντι Ράμα και την κυβέρνησή του. Στρέφεται συνολικά ενάντια σε ένα πολιτικό και οικονομικό καθεστώς τριών δεκαετιών: πελατειακό κράτος, διαφθορά, ολιγαρχική ανάπτυξη, ιδιωτικοποίηση δημόσιων αγαθών, καταστολή, μετανάστευση, λεηλασία της γης. Οι κινητοποιήσεις στοχεύουν τόσο την κυβέρνηση όσο και την κυρίαρχη αντιπολίτευση εκφράζοντας μια βαθιά κρίση πολιτικής εκπροσώπησης και αμφισβητώντας το κοινωνικοοικονομικό μοντέλο που διαμορφώθηκε στην Αλβανία μετά το 1991.

Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για εμάς. Δεν βλέπουμε τέτοιους αγώνες σαν σαν εξωτερική υπόθεση μιας γειτονικής χώρας. Τους

βλέπουμε ως κομμάτι ενός κοινού μετώπου ενάντια στην περίφραξη της ζωής. Από τις παραλίες της Αλβανίας μέχρι τα βουνά, τις πόλεις, τις πλατείες και τους ελεύθερους χώρους στην Ελλάδα, το ερώτημα είναι το ίδιο: θα αποφασίζουν οι κάτοικοι και οι κοινότητες για τους τόπους τους ή θα αποφασίζουν κυβερνήσεις, επενδυτικά funds και εργολάβοι;

Η πορεία της 20ής Ιουνίου 2026 στα Τίρανα ήταν σημείο καμπής. Χιλιάδες άνθρωποι μαζί με κομμάτια της αλβανικής διασποράς από πολλές χώρες κατέβηκαν στη λεωφόρο Dëshmorët e Kombit. Η διαδήλωση δεν ήταν απλώς μεγάλη αριθμητικά ήταν πολιτικά πυκνή. Το σύνθημα δεν ήταν μόνο «να σωθεί η Νάρτα». Ήταν <<Αρκετά>> με τη διαφθορά, την υποχρεωτική μετανάστευση, τα ψέματα περί ανάπτυξης. Αρκετά με μια χώρα που αντιμετωπίζεται σαν ιδιωτικό ακίνητο.

Σημαντικό είναι και το πώς οργανώνεται αυτό το κίνημα. Περιγράφετε μια κινητοποίηση χωρίς κεντρική ηγεσία με οριζόντια και συμμετοχική μορφή, με καθημερινές συνελεύσεις στους δρόμους και με συμμετοχή ανθρώπων από διαφορετικές κοινωνικές και πολιτικές αφετηρίες. Πολιτικές συλλογικότητες, περιβαλλοντικές ομάδες, φεμινιστικές συλλογικότητες, ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητες, μετανάστες/ριες αλλά και ευρύτερα κοινωνικά κομμάτια που δεν χωρούν εύκολα σε κομματικές ταυτότητες. Αυτό δεν σημαίνει ότι το κίνημα είναι ενιαίο, καθαρό ή χωρίς αντιφάσεις. Κανένα μαζικό κοινωνικό ξέσπασμα δεν είναι. Σημαίνει όμως ότι μέσα του υπάρχει μια πραγματική κοινωνική δυνατότητα. Άνθρωποι που μέχρι χθες ήταν μόνοι, φοβισμένοι ή σιωπηλοί βρέθηκαν στον δρόμο και μίλησαν μεταξύ τους, οργάνωσαν παρεμβάσεις, πίεσαν διεθνώς, αμφισβήτησαν το αφήγημα των κυρίαρχων μέσων. Το κίνημα δημιούργησε τη δική του αντιπληροφόρηση με πλατφόρμες τεκμηρίωσης, κοινωνικά δίκτυα, ανεξάρτητα μέσα και διεθνή καμπάνια.

Η κυβέρνηση Ράμα προσπάθησε να παρουσιάσει τις κινητοποιήσεις ως «υβριδικό πόλεμο», ως εξωτερική υποκίνηση, ως αντι-επενδυτική πολιτική. Όμως οι διαδηλωτές στην Αλβανία δείχνουν ότι το ερώτημα δεν είναι ανάπτυξη ή στασιμότητα. Είναι

ανάπτυξη για ποιον, με ποια μέσα, πάνω σε ποια καταστροφή και με ποια κοινωνική συναίνεση;

Ο αγώνας δεν έμεινε μόνο στη Νάρτα. Μετά τη Ζβέρνετς φράχτες έπεσαν και σε άλλες περιοχές. Στο Rrjoll, στη Dardhë/Librazhd και στην Kakomë. Στην Kakomë κάτοικοι και αλληλέγγυοι γκρέμισαν τμήμα περίφραξης που περιόριζε την πρόσβαση στην ακτή για πάνω από δύο δεκαετίες. Αυτό που ξεκίνησε ως περιβαλλοντική αντίσταση στη Ζβέρνετς μετασχηματίστηκε σε ευρύτερο κύμα ενάντια στις περιφράξεις και στους περιορισμούς πρόσβασης σε δημόσιους χώρους.

Εδώ βρίσκεται ένας από τους πιο βαθιούς πυρήνες της υπόθεσης. Ο φράχτης δεν είναι απλώς σύρμα. Είναι σχέση εξουσίας. Ορίζει ποιος μπαίνει και ποιος αποκλείεται. Ποιος έχει δικαίωμα στη γη και ποιος θεωρείται ξένος. Ποιος έχει πρόσβαση στο νερό και ποιος πρέπει να πληρώσει για αυτό. Γι’ αυτό η πτώση ενός φράχτη γίνεται πολιτικό γεγονός. Γιατί δηλώνει ότι οι κοινότητες δεν αποδέχονται παθητικά την αφαίρεση των κοινών.

Για το ελληνικό κίνημα ο αγώνας αυτός είναι άμεσα αναγνωρίσιμος. Ζούμε και εδώ τη μετατροπή κάθε ελεύθερου χώρου σε επενδυτική ευκαιρία, κάθε πλατείας σε πεδίο ελέγχου, κάθε παραλίας σε προϊόν. Η καταστολή, η εκκένωση χώρων, η εμπορευματοποίηση της φύσης και η επίθεση στις κοινότητες είναι ο κοινός τρόπος με τον οποίο η εξουσία και τα επιχειρηματικά συμφέροντα οργανώνουν την κυριαρχία τους στην εποχή της «ανάπτυξης».

Στην Αθήνα στις 6 Ιουνίου 2026 Αλβανοί/ές μετανάστες/ριες και αλληλέγγυοι/ες συγκεντρώθηκαν στο Σύνταγμα. Τα συνθήματα που καταγράφηκαν ήταν καθαρά: «Ούτε γη, ούτε νερό», «Η φύση δεν ανήκει πουθενά», «όχι στο ξεπούλημα της γης». Η συγκέντρωση έγινε μετά από κάλεσμα της Πρωτοβουλίας Αλβανών Μεταναστών, με συμμετοχή μεταναστευτικών οργανώσεων, συλλογικοτήτων και ανθρώπων αλληλεγγύης από την Ελλάδα. Οι Αλβανοί και οι Αλβανίδες που ζουν στην Ελλάδα δεν στέκονται απέξω από την ιστορία, είναι κομμάτι της. Είναι άνθρωποι που κουβαλούν την

εμπειρία της μετανάστευσης, της εκμετάλλευσης, του ρατσισμού, της εργασιακής αορατότητας αλλά και της επιμονής να μη χαθεί ο δεσμός με τον τόπο τους.

Ο Ε.Κ.Χ. Βοτανικός Κήπος Πετρούπολης στέκεται αλληλέγγυος σε αυτόν τον αγώνα γιατί αναγνωρίζουμε σε αυτόν κάτι δικό μας: την υπεράσπιση των κοινών απέναντι στην ιδιοκτησία, την αυτοοργάνωση απέναντι στην ανάθεση, την κοινωνική αντίσταση απέναντι στην κρατική βία, τη διεθνιστική αλληλεγγύη απέναντι στα σύνορα και τους εθνικούς διαχωρισμούς. Δεν μας ενδιαφέρει μια οικολογία αποκομμένη από την κοινωνία, δεν μιλάμε για τη φύση σαν να είναι μουσείο. Μιλάμε για μια οικολογία αντικαπιταλιστική, αντικρατική και κοινωνική. Μια οικολογία που δεν ζητά από το κράτος να γίνει καλύτερος διαχειριστής αλλά από τις κοινωνίες να πάρουν πίσω τη δύναμη να αποφασίζουν για τους τόπους τους.

Η Νάρτα δεν είναι μακριά, τα Τίρανα δεν είναι μακριά. Ότι συμβαίνει εκεί συνομιλεί με ότι συμβαίνει εδώ. Με κάθε γειτονιά που της παίρνουν τον δημόσιο χώρο. Με κάθε βουνό που το βλέπουν ως ενεργειακό οικόπεδο. Με κάθε ακτή που κλείνει πίσω από ξαπλώστρες, μπάρες και μπίζνες. Με κάθε ελεύθερο κοινωνικό χώρο που δέχεται πίεση επειδή ακριβώς αποδεικνύει ότι οι άνθρωποι μπορούν να οργανώνονται χωρίς αφεντικά, χωρίς κράτος, χωρίς χορηγούς και χωρίς μεσάζοντες.

Η «Επανάσταση των Φλαμίνγκο» μάς θυμίζει ότι τα κινήματα γεννιούνται συχνά από κάτι που η εξουσία θεωρεί μικρό: έναν φράχτη, ένα βίντεο βίας, ένα σύνθημα. Αλλά όταν πίσω από αυτό υπάρχει συσσωρευμένη κοινωνική οργή τότε το μικρό γίνεται ρήγμα. Και μέσα από το ρήγμα φαίνεται η δυνατότητα μιας άλλης ζωής.

Δεν έχουμε αυταπάτες. Τα κινήματα δεν νικούν επειδή έχουν δίκιο. Νικούν όταν οργανώνονται, όταν επιμένουν, όταν συνδέουν τα επιμέρους με το συνολικό, όταν αρνούνται την ανάθεση, όταν παράγουν δικά τους νοήματα. Αυτό είναι και το μάθημα από τη δική μας εμπειρία στον Βοτανικό: Η μόνη χαμένη μάχη είναι αυτή

που δεν δόθηκε ποτέ.

Στεκόμαστε με όσους και όσες φωνάζουν:

Η Νάρτα δεν είναι οικόπεδο. Αγώνες για γη και ελευθερία. Κανένας φράχτης ανάμεσα στις κοινωνίες και στους τόπους τους. Από τη Βιόσα-Νάρτα μέχρι την Αθήνα-Πετρούπολη, οι αγώνες για τα κοινά είναι αγώνες για ελευθερία.

Ε.Κ.Χ. Βοτανικός Κήπος Πετρούπολης

Download (PDF, 5.01MB)

Σε Ελλάδα κ Αλβανία κοινοί αγώνες για Γη & Ελευθερία – Χειρονομία – Αντιεξουσιαστική Κίνηση

Την **Τρίτη 16/6 πραγματοποιήσαμε παρέμβαση έξω από το Αλβανικό Προξενείο**, σε αλληλεγγύη με τον αλβανικό λαό στην μάχη που δίνει για Γη και ελευθερία, κόντρα στις "επενδυτικές" διαθέσεις, του γαμπρού του Τραμπ στην λιμνοθάλασσα της Vjosa – Narta.

Αφότου έληξε η παρέμβαση μηχανές της μονάδας ΔΙΑΣ ακολούθησαν μέλη της συνέλευσης και πραγματοποίησαν προσαγωγές. Μετά από μερικές ώρες οι σύντροφοι και οι συντρόφισσες αφέθηκαν ελεύθεροι.

Στις νοτιοδυτικές ακτές της Αλβανίας, στη λιμνοθάλασσα της Vjosa-Narta, μαίνεται ακόμα μία μάχη ανάμεσα σε δύο

διαφορετικούς κόσμους. Από την μία πλευρά κράτος και κεφάλαιο με την συνδρομή ιδιωτικού στρατού και τις ευλογίες της αλβανικής κυβέρνησης επιδιώκουν να χτίσουν τεράστιες ξενοδοχειακές μονάδες και αεροδρόμιο εντός προστατευόμενης περιοχής για την προσέλκυση περισσότερων επενδυτών και τουριστών. Αμερικάνικα και ισραηλινά λόμπι, στα οποία εμπλέκεται άμεσα ο γαμπρός του Τραμπ, Τζάρεντ Κούσνερ, συνεργάζονται άριστα με το αλβανικό κράτος με σκοπό να ισοπεδώσουν στο βωμό της ανάπτυξης έναν από τους σημαντικότερους βιότοπους της Μεσογείου. Από την άλλη πλευρά, η αλβανική κοινωνία έχει ξεσηκωθεί επιδιώκοντας επιτέλους να σταματήσει την ξέφρενη πορεία της ανάπτυξης και της καταστροφής του περιβάλλοντος που έχει λάβει στην Αλβανία τεράστιες διαστάσεις τα τελευταία χρόνια.

Σε όλο τον πλανήτη η ίδια ιστορία. Ο καπιταλισμός πρέπει να επινοήσει νέα εδάφη προς εκμετάλλευση για να επεκταθεί, να μπορέσει να περιφράξει ακόμα και όσα θεωρούνταν πάντοτε κοινά και προσβάσιμα για όλους. Η καταστροφή των πιο ευαίσθητων οικοσυστημάτων για χάρη ιδιωτικών συμφερόντων είναι ακόμα μία εκδοχή της παγκόσμιας λεηλασίας που προκαλεί η ανάπτυξη σε βάρος της τεράστιας πλειοψηφίας της κοινωνίας. Μόνο εμπόδιο στα σχέδιά τους είναι η μαζική κοινωνική αντίδραση και η δημιουργία μίας νέας ηθικής που θα βάζει πάνω από τα συμφέροντα των ελίτ την προστασία των κοινών και την υπεράσπιση του δημόσιου και ελεύθερα προσβάσιμου χαρακτήρα τους.

Η διαχρονικότητα των αγώνων για γη κι ελευθερία δίνει τον τόνο για τους μεγάλους
αγώνες του 21ου αιώνα. Όπως τα συμφέροντα του κεφαλαίου και των κρατών δεν γνωρίζουν σύνορα όταν πρόκειται να υφαρπάξουν την γη από τις κοινωνίες που ζουν σε αυτές, για να κάνουν οι πλούσιοι διακοπές και να συζητούν επενδύσεις χαζεύοντας ό,τι έχει απομείνει από την φύση που μας περιβάλλει, έτσι και η αλληλεγγύη μας δεν γνωρίζει σύνορα. Οι αγώνες των Αλβανών για γη κι ελευθερία είναι και δικοί μας αγώνες, οι αγωνίες τους

είναι και δικές μας. Ο πλανήτης δεν χωράει πλέον και τους δύο αυτούς διαφορετικούς κόσμους. Τα κράτη και το κεφάλαιο κάνουν ό,τι περνάει από το χέρι τους για να το εμπεδώσουμε. Η δική μας απάντηση ποια θα είναι;

Ή ΕΜΕΙΣ Ή ΑΥΤΟΙ
ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΤΗ ΛΕΗΛΑΣΙΑ, ΑΓΩΝΑΣ ΓΙΑ ΖΩΗ ΚΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ
Χειρονομία – Αντιεξουσιαστική Κίνηση

NË GREQI DHE SHQIPËRI, LUFTËRA TË PËRBASHKËTA PËR TOKË DHE LIRI
Në bregun jugperëndimor të Shqipërisë, në lagunën Vjosa-Narta, një
betejë ende po zhvillohet mes dy botëve të ndryshme. Nga njëra anë,
shteti dhe biznesi, me ndihmën e një ushtrie private dhe me bekimin e
qeverisë shqiptare, po përpiqen të ndërtojnë komplekse turistike dhe një
aeroport brenda një zone të mbrojtur për të tërhequr më shumë
investitorë dhe turistë. Lobitë amerikane dhe izraelite në të cilat është i
përfshirë drejtpërdrejt dhëndri i Donald Trump, Jared Kushner, punojnë
dorë për dorë me shtetin shqiptar me qëllim shkatërrimin e një prej
habitateve më të rëndësishme të Mesdheut në altarin e zhvillimit. Nga
ana tjetër, shqiptarët janë ngritur, duke kërkuar më në fund të ndalet
ritmi i zhvillimit dhe shkatërrimit mjedisor që ka marrë përmasa të
mëdha në Shqipëri në vitet e fundit.
E njëjta histori në të gjithë botën: kapitalizmi shpikë territore të reja për
t’i shfrytëzuar për t’u zgjeruar, duke rrethuar edhe ato hapësira që

gjithmonë janë konsideruar të përbashkëta dhe të aksesueshme për të
gjithë. Shkatërrimi i ekosistemeve më të ndjeshme në emër të interesave
private është një tjetër manifestim i plaçkitjes globale e shkaktuar nga
zhvillimi në dëm të shumicës dërrmuese të shoqërisë. E vetmja pengesë
për planet e tyre është rezistenca masive sociale dhe krijimi i një etike të
re, që u jep përparësi mbrojtjes së pasurive të përbashkëta dhe natyrës
publike, të aksesueshme lirisht, mbi interesat e elitave.
Luftërat për tokë dhe liri, që vazhdojnë ndër breza, frymëzojnë betejat e
mëdha të shekullit 21-të. Ashtu si interesat e kapitalit dhe të shteteve
nuk njohin kufij kur bëhet fjalë për t'u marrë tokën komuniteteve që
jetojnë mbi të, për t'i kthyer në vende pushimi për të pasurit dhe për
investime, ndërsa shikojnë atë që ka mbetur nga natyra, ashtu edhe
solidariteti ynë nuk njeh kufij.
Luftërat e shqiptarëve për tokë dhe liri janë edhe luftërat tona,
shqetësimet e tyre janë edhe të tonat. Planeti nuk mund t'i përballojë
këto dy botë të ndryshme. Shtetet dhe kapitali po bëjnë gjithçka për ta
bërë të qartë. Cili do të jetë përgjigjja jonë?

OSE NE OSE ATA
KUNDËR SHKATËRRIMIT TË NATYRËS, NË LUFTË PËR JETËN DHE LIRINË
LËVIZJA ANTI-AUTORITET

Συγκέντρωση την Τετάρτη 10/6 στις 18.30 στο δημαρχείο Ιωαννίνων για να απαιτήσουμε από το δημοτικό συμβούλιο να γίνει το Βελισσάριο χώρος πρασίνου και αναψυχής για όλη την κοινωνία!-Χειρονομία Αντιεξουσιαστική Κίνηση

Όλοι-ες στην συγκέντρωση την Τετάρτη 10/6 στις 18.30 στο δημαρχείο Ιωαννίνων για να απαιτήσουμε από το δημοτικό συμβούλιο να γίνει το Βελισσάριο χώρος πρασίνου και αναψυχής για όλη την κοινωνία!

Βελισσάριο: πάρκο δημόσιο και ζωντανό και όχι φιλέτο στα βαμπίρ του real estate
Σε αντίθεση με τα αστικά κέντρα της Ευρώπης, όπου οι χώροι πρασίνου κατά κύριο λόγο βρίσκονται σε πληθώρα, στις μεγάλες πόλεις της Ελλάδας το πράσινο είναι ελάχιστο και ανεπαρκές για τις ανάγκες του πληθυσμού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι τα Γιάννενα έχουν 3,3 τετραγωνικά μέτρα πρασίνου ανά κάτοικο, ενώ η Λισαβόνα –που, πλην των ελληνικών πόλεων, είναι η πόλη με το λιγότερο πράσινο στην Ευρώπη (και εδώ έχουμε «πρωτιά»)– έχει 11 τετραγωνικά μέτρα ανά κάτοικο (η Αθήνα: 0,96!). Σημαντικό να τονιστεί ότι και τα υπάρχοντα -ελάχιστα- πάρκα είναι, κατά κύριο λόγο, απαξιωμένα από το κράτος και χωρίς προσβασιμότητα για όλες τις κοινωνικές

ομάδες, θυμίζοντας πιο εύκολα ζούγκλες ή χωματερές παρά πάρκα.

Η εικόνα αυτή αναπόδραστα έχει οδηγήσει και στην απαξίωση των χώρων πρασίνου από τη μερίδα του λέοντος του πληθυσμού, με δύο τραγικά κατά εμάς αποτελέσματα. **1)** Αποξένωση των ανθρώπων από το πράσινο και τη φύση, με συνέπειες και στην ψυχική υγεία του πληθυσμού (και εδώ την «πρωτιά» έχουμε στην κατάθλιψη). **2)** Καθιστά μοναδική επιλογή την έξοδο σε μαγαζιά εστίασης, που προϋποθέτει κατανάλωση, διαιωνίζοντας έτσι την κουλτούρα της κατανάλωσης και το νεοφιλελεύθερο κλίμα της εποχής, αφού το χρήμα αποτελεί προϋπόθεση για καλοπέραση και κοινωνικοποίηση.

Εμείς, απέναντι σε αυτή τη σαπίλα του τσιμέντου και της ιδιώτευσης που μας πλασάρονται ως καινοτομία και εκσυγχρονισμός, απαντάμε ότι θέλουμε πόλεις με μεγάλους, πράσινους, ελεύθερους χώρους, προσβάσιμους σε όλες και σε όλους. Χώρους που θα σέβονται την ιδιαιτερότητα κάθε κοινωνικής ομάδας και θα τη συμπεριλαμβάνουν (παιδικές χαρές και γήπεδα για νέους, παγκάκια για ξεκούραση ανθρώπων μεγαλύτερης ηλικίας, πιο σκοτεινά μέρη για εφήβους που επιζητούν απομόνωση κ.ο.κ.). Χώρους που θα αποτελούν πεδία εκγύμνασης, τέχνης, συζητήσεων και εκδηλώσεων, που θα σφύζουν δηλαδή από ζωή.

Δεν παραμυθιαζόμαστε από τα σενάρια που δίνουν και παίρνουν από την πλευρά της εξουσίας όσον αφορά το πάρκο Βελισσαρίου (πρώην στρατόπεδο) περί εργατικών κατοικιών κλπ ώστε, με πρόσχημα τη διάθεση για πρόνοια, να λεηλατήσουν και αυτό το πάρκο που μπορεί να αποτελέσει «οξυγόνο» για αυτήν την πόλη. Δεν είμαστε άμαθοι σε τέτοιους αγώνες για την υπεράσπιση του δημόσιου χώρου και του πρασίνου απέναντι στα «βαμπίρ» του real estate και των ξενοδοχείων, καθώς και στο παρελθόν δώσαμε παρόμοιες μάχες.
Το Βελισσάριο πρέπει να γίνει πάρκο και όχι άλλη μία περιοχή για μπίζνα από τους κοτζαμπάσηδες αυτού του τόπου. Για όλους αυτούς τους λόγους στηρίζουμε το κάλεσμα για τις 21/3 στην πλατεία των Σεισμοπλήκτων στις 6μμ, που καλείται από το συντονιστικό για την υπεράσπιση του πάρκου του Βελισσαρίου.

Χειρονομία – Αντιεξουσιαστική Κίνηση
(Ανοιχτή Συνέλευση κάθε Πέμπτη στις 8μμ στον ΕΚΧ Αλιμούρα)

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ-ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΧΡΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΧΩΡΩΝ ΠΡΟΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ – ΧΕΙΡΟΝΟΜΙΑ ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Τα τελευταία χρόνια, αλλά και φέτος, έχουμε παρατηρήσει να εμφανίζονται διάφοροι άνθρωποι οι οποίοι γυροφέρνουν τους «κινηματικούς» χώρους και οι οποίοι διοργανώνουν πάρτυ σε δημόσιους χώρους της πόλης, όπου, όπως δηλώνουν, τα έσοδα της εκδήλωσης προορίζονται για να καλύψουν προσωπικές τους οικονομικές ανάγκες,όπως π.χ. τα έξοδα διπλωματικής εργασίας. Νιώθουμε την ανάγκη να πούμε δυο πράγματα αλλά πριν γίνει αυτό, καλό θα ήταν να κάνουμε μια μικρή ιστορική αναδρομή για το πώς απελευθερώθηκαν οι δημόσιοι χώροι από το κίνημα της πόλης των Ιωαννίνων, πώς τους υπερασπίστηκε ο κόσμος που τους απελευθέρωσε και πώς διατηρήθηκαν ελεύθεροι, με αποτέλεσμα σήμερα να θεωρείται δεδομένη η παρουσία και η δραστηριότητα κάθε ελεύθερου ανθρώπου και συλλογικότητας σε αυτούς.
Από τη μεταπολίτευση και μετά, αριστερά κόμματα και οι νεολαίες τους ξεκίνησαννα κάνουν εκδηλώσεις σε δημόσιους χώρους, ζητώντας και παίρνοντας άδεια από αστυνομία και δήμο.
Καθώς δυνάμωνε το ανταγωνιστικό κίνημα της πόλης μετά την σύνοδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη θεσσαλονίκη και αποκτούσε περισσότερο αυτόνομα και ριζοσπαστικά χαρακτηριστικά, άρχισαν οι τοπικές συλλογικότητες να χρησιμοποιούν τους δημόσιους χώρους με τους όρους τους, δηλαδή χωρίς καμία συνεννόηση με τις τοπικές αρχές και τους μπάτσους. Από το 2008 οι εκδηλώσεις και οι παρεμβάσεις στους δημόσιους χώρους πολλαπλασιάζονται,

καθιερώνονται και γίνονται μια σταθερή πραγματικότητα.
Προφανώς, εφ' όσον η απήχηση ήταν μεγάλη, δεξιά κομματόσκυλα και ντόπια αφεντικά, μυρίζοντας χρήμα, δεν άργησαν να αποπειραθούν να χρησιμοποιήσουν τους ελεύθερους χώρους για να τα κονομήσουν.
Το κίνημα τότε στάθηκε αντάξιο των περιστάσεων και υπερασπίστηκε σθεναρά τους δημόσιους χώρους, οι οποίοι μέχρι και σήμερα παραμένουν ελεύθερα προσβάσιμοι και σε αυτούς φιλοξενούνται ακόμη εκδηλώσεις κινηματικού – πολιτικού χαρακτήρα, καθώς και πάσης φύσεως δραστηριότητες, όχι μόνο καθαρά «κινηματικές», όπου τα όποια έσοδα πηγαίνουν σε συλλογικούς σκοπούς ή στην συντήρηση των ίδιων των εκδηλώσεων που διοργανώνονται.
Ερχόμενοι-ες στο σήμερα, παρατηρούμε ότι η νεοφιλελεύθερη ιδεολογία που αναπαράγει το καθεστώς με μόνιμο σκοπό «τα πάντα στο βωμό του κέρδους» έχει διεισδύσει ακόμη και σε άτομα που περιφέρονται στους κινηματικούς χώρους. Η λογική του ατομικισμού που διέπει αυτά τα άτομα βρίσκεται απέναντι στο συλλογικό και την αλληλεγγύη που διαχρονικά προτάσσει το κίνημα.
Αντιλαμβανόμαστε ότι στη σημερινή εποχή όλοι οι άνθρωποι της τάξης μας έχουν σοβαρά οικονομικά προβλήματα, όπως και εμείς οι ίδιοι-ες άλλωστε, αλλά θεωρούμε ότι οι λύσεις που πρέπει να προτάσσουμε οφείλουν να είναι συλλογικές και να μας εμπεριέχουν όλους-ες. Συλλογικές διεκδικήσεις για κάλυψη οικονομικών εξόδων από τις ίδιες τις σχολές ή ταμεία αλληλεγγύης, όπως αυτό το οποίο συγκροτούσε η σχολή καλών Τεχνών Ιωαννίνων το 2006/07, το οποίο, πέρα από τις ανάγκες των τότε φοιτητών, άφηνε και μια παρακαταθήκη για τους επόμενους-ες.
Πέρα, όμως, από τη λογική του ατομικισμού, ή την όποια επιδίωξη προσωπικού οφέλους, η διοργάνωση τέτοιων εκδηλώσεων αφορά και το ταυτοτικό προνόμιο όσων πρόσκεινται στους χώρους μας. Η διοργάνωση και η παρουσία σε διάφορες τέτοιες πολιτιστικές εκδηλώσεις του ευρύτερου «χώρου», δίνει το know how για τον σχεδιασμό,ιδιωτικά, παρόμοιων events.
Επίσης, παρατηρούμε πως αυτές οι μαζώξεις είναι σε μεγάλο βαθμό θέμα αισθητικής ταύτισης του τύπου «έτσι χρησιμοποιεί τον δημόσιο χώρο το κίνημα, έτσι θα τον χρησιμοποιήσουμε κι εμείς», επενδύοντας με όμορφες και πολιτικά φορτισμένες λέξεις μια επιλογή που δεν υπηρετεί τους ίδιους σκοπούς, διατηρώντας

παράλληλα τα ίδια αισθητικά χαρακτηριστικά, αναμένοντας με αυτόν τον τρόπο να συμμετάσχει κυρίως ο κόσμος που τα φέρει. Έτσι ολοκληρώνεταιτο νεοφιλελεύθερο αφήγημα που πέραν του ατομικού σκοπού, απαιτεί την αυτενέργεια του entrepreneur, δηλαδή του ατόμου εκείνου που χρησιμοποιεί ευφάνταστα μέσα, τα προνόμιά του και τις προσβάσεις του για να καταφέρει αυτό που θέλει. Να, λοιπόν, ποια είναι και η βασική διαφορά ανάμεσα σε έναν τυπικό φτωχοδιάβολο που θα ήθελε να βγάλει εύκολο χρήμα ή σε έναν συνηθισμένο, καθημερινό πολίτη που βγάζει με το ζόρι τα προς το ζην και δεν σκέφτηκε ποτέ να πληρώσει το ρεύμα κάνοντας πάρτυ και σε ένα άτομο σαν και αυτά που περιγράφουμε παραπάνω.

θεωρούμε ότι αυτού του είδους η λογική της ατομικής λύσης θα οδηγήσει με μαθηματικούς όρους να χάσουμε «από τα χέρια μας» τους χώρους που έχουμε κατακτήσει και να ανοίξει ο δρόμος για αφεντικά, δεξιούς και πάσης φύσεως κερδοσκόπους, οι οποίοι αδυνατούν να καταλάβουν ότι τα έσοδα από τις εκδηλώσεις και τα πάρτυ του χώρου δεν μπαίνουν στις τσέπες κανενός. Αντίθετα, με αυτόν τον τρόπο, τα άτομα που πάνε να παρέμβουν για προσωπικό όφελος, τους βγάζουν ασπροπρόσωπους. Και ποιος μας λέει ότι στο τέλος δε θα εμφανιστεί και το κράτος να ελέγξει και να καταστείλει με σκοπό να παραδώσει στους επιχειρηματίες τους δημόσιους χώρους της πόλης, αφού πρώτα αυτοί θα έχουν απογυμνωθεί από την συλλογική και μη εμπορευματική χρήση που κάνουν όσοι νοιάζονται για την ελεύθερη πρόσβαση σε αυτούς;

Χαρακτηριστικό παράδειγμα κακής διαχείρισης απελευθερωμένων χώρων, η οποία πάει να μας γυρίσει μπούμερανγκ, είναι η αυλή της αρχιτεκτονικής σχολής, ένας χώρος ο οποίος παρέμενε κλειδωμένος μέχρι να παρέμβουμε και να ανοίξουμε προκειμένου να παραδοθεί στην τοπική κοινωνία και το κίνημα. Μια σειρά από συνελεύσεις, εκδηλώσεις και μπαρ συλλογικοτήτων ή ακόμα και καθημερινά αράγματα από παρέες δώσανε ζωή στο εμπορευματοποιημένο κέντρο της πόλης.

θεωρούμε εν μέρει αδυναμία του κινήματος που δεν αντέδρασε στον σωστό χρόνο για να αποτρέψει πάρτυ μέχρι τα χαράματα που διοργάνωναν διάφοροι τύποι για προσωπικό τους κέρδος. Πράγματα τα οποία έχουν πλέον οδηγήσει τη γειτονιά να μαζεύει υπογραφές για να διώξει τη σχολή από το ιστορικό κτίριο της Παπαζόγλειου.

Ο δημόσιος χώρος είναι αντανάκλαση της κοινωνικής κίνησης και των αντιθέσεων που επικρατούν μέσα σε μία κοινωνία. Μπορεί να

είναι δημόσιος, αλλά κρατικά ελεγχόμενος, αποστειρωμένος και περιφραγμένος. Μπορεί να είναι ιδιωτικός και πλήρως εναρμονισμένος με την ροή του κεφαλαίου και του κέρδους. Μπορεί, όμως, να είναι ελεύθερος, κοινός και πραγματικά δημόσιος, δηλαδή να ανήκει σε όλη την κοινωνία.
Ως Χειρονομία –Αντιεξουσιαστική Κίνηση, που δραστηριοποιούμαστε εδώ και πολλά χρόνια στον δημόσιο χώρο με εκδηλώσεις, παρεμβάσεις, φεστιβάλ κλπ, θεωρούμε αναγκαίο να ανοίξει η κουβέντα αυτή μέσα στις συλλογικότητες και στα στέκια της πόλης, με σκοπό να πάρουν θέση για την υπεράσπιση των δημόσιων χώρων. Καλούμε, παράλληλα, όλα αυτά τα άτομα που αντιμετωπίζουν τους δημόσιους χώρους με όρους που δεν συνάδουν με την ελεύθερη, κοινή χρήση, που λειτουργεί με όρους μη εμπορευματικούς και χωρίς πλάτες, να ξανασκεφτούν την στάση τους. Να συλλογικοποιήσουν τις ανάγκες τους και να απευθυνθούν με ειλικρίνεια στους συλλόγους και στις συλλογικότητές τους προκειμένου να καλύψουν τις ομολογουμένως τεράστιες ανάγκες που σχετίζονται με τις σπουδές τους. Για όσους απλώς εποφθαλμιούν τους δημόσιους χώρους για να βάλουν λεφτά στην τσέπη, τους το κάνουμε ξεκάθαρο ότι δεν πρόκειται να κάνουμε άλλο τα στραβά μάτια…
Χειρονομία – Αντιεξουσιαστική Κίνηση
**Η φωτογραφία είναι στιγμιότυπο από την περσινή παρέμβαση επανοικειοποίησης της Παπαζογλείου, που είχαμε πραγματοποιήσει κατά τη διάρκεια της αντιφασιστικής πορείας του Σεπτέμβρη.*

Η Πορεία θα έχει πορεία!

του Νώντα Σκυφτούλη

Η Πορεία θα έχει πορεία!

Η συνείδηση, η ρήξη, η ανατροπή δεν είναι μια μακρόσυρτη και επίμονη διαδικασία όπως ισχυρίζονται οι ιδεολογίες της χειραγώγησης, παρέχοντας το απαιτούμενο κουράγιο αναμονής στα ελεγχόμενα υποκείμενα. Ποτέ δεν το πιστέψαμε αυτό διότι δεν θεωρούμε ότι υπάρχει έλλειψη συνείδησης ή νόησης. Η στιγμή, η

συγκεκριμένη χρονικότητα είναι το σημείο καμπής αλλά και έκρηξης του ατομικού και κοινωνικού ηφαιστείου.

Πίσω από την επιμονή μας να γίνει η πορεία του Πολυτεχνείου και αυτών που συνελήφθησαν για να είναι ανοικτό, δεν κρυβόταν οι αγωνίες μας για το χαρακτήρα και το περιεχόμενο της συγκεκριμένης πορείας αλλά το ίδιο το διακύβευμα του δρόμου ή για να το πούμε πιο ευγενικά του δημόσιου χώρου. Η ρευστότητα του δημόσιου χώρου ήταν και θα είναι πάντοτε μια "αντιεξουσιαστική" ευκαιρία, μια ανακούφιση μια κατάκτηση μια νέα γέννα ή προοπτική στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό των κινημάτων.

Τελικά επιβεβαιώθηκαν όσοι επέμεναν στην διεξαγωγή της πορείας του Πολυτεχνείου διότι αυτή η επιμονή έφερε πολιτικές συνέπειες . Τα νομιμόφρονα κόμματα της Αριστεράς έχοντας στα χέρια τους την απόφαση της ένωσης δικαστών εισαγγελέων συνυπέγραψαν κείμενο "ανυπακοής" στην εντολή του Αρχηγού της Αστυνομίας για την απαγόρευση της πορείας.

Το ΚΚΕ υπέγραψε με τον Σύριζα και το ΜΕΡΑ25, αναιρώντας την προταγματική βάση της επανίδρυσής του με το "πέντε κόμματα δύο πολιτικές" και αυτή η υπογραφή πιθανώς να είναι δεσμευτική για το μέλλον. Ο Σύριζα άφησε την "εθνική" γραμμή και υπέγραψε το μόνο κείμενο "ανυπακοής" που δεν έχει σκεφτεί να υπογράψει από όταν έγινε κυβέρνηση, το δε ΜΕΡΑ25 υποχρεωμένο να ακολουθήσει μιας και ήταν το πρώτο κοινοβουλευτικό κόμμα που ανακοίνωσε την πρόθεσή του για την πορεία.

Η Ενωση Δικαστών και Εισαγγελέων καλεί την κυβέρνηση να πάρει πίσω την απόφαση ενώ πλήθος πανεπιστημιακών συνδικαλιστών και συλλόγων έχουν προβεί σε διαμαρτυρίες και δεν είναι λίγοι εκείνοι που καλούν στην πορεία.

Ταυτόχρονα όμως είναι και ένα ράπισμα στην πλειοψηφία της κοινής γνώμης προκειμένου να συνέλθει από τον Μορφέα της καθολικής συναίνεσης του "διαλόγου" και των "εθνικών" συνεννοήσεων με αποτέλεσμα η Αριστερά και η Δεξιά να καταλάβει

τα έδρανα του κοινοβουλίου που τους αντιστοιχούν.

Έστω και για μια στιγμή και με αφορμή την πορεία τα κόμματα της Αριστεράς δεν έλαβαν υπόψιν της την μεγάλη πλειοψηφία της κοινής γνώμης και παρήγαγαν πολιτική θέση. Η κοινή γνώμη εντός και εκτός κινήματος ασφαλώς δεν είναι η γνώμη της κοινωνίας αλλά είναι μια γνώμη ρευστή κατασκευασμένη και ευκαιριακή. Η γνώμη της κοινωνίας παράγεται μέσα από αυτοθεσμίσεις και ετεροθεσμίσεις ακόμα, μέσα από δομημένα σύνολα και όχι τυχαία αθροίσματα , γι' αυτό και οδηγούν σε κοινωνικές και πολιτικές κατακτήσεις.

Και τι μας ενδιαφέρουν εμάς όλα αυτά;

θα μπορούσε να ρωτήσει κάποιος που αδιαφορεί συνειδητά για τις κυρίαρχες πολιτικές και κομματικές αναδιατάξεις. Άσχετα τι θα κάνουν κόμματα αυτά -έμπειρα στην αναξιοπιστία- οι πολιτικές συνέπειες μας ενδιαφέρου όλους διότι είναι καθολικές.

> *Μας ενδιαφέρει και πολύ μάλιστα διότι απονομιμοποιείται το καθεστώς εκτάκτου ανάγκης όπου με τα προσχήματα του "κινδύνου " και της "ασφάλειας" επιβάλλει προσταγές δεσποτικές, ηγεμονικές, τον Λεβιάθαν τον ίδιο. Η Κυβέρνηση Μητσοτάκη πολιτικά απομονωμένη έχει προσφέρει μόνο νεκρούς στην υπόθεση αντιμετώπισης του ιού και αυτό μπορεί να γίνει κατανοητό και μέσα από την αφαίρεση της συναίνεσης που έδειχναν τα κόμματα απέναντι στον Πρωθυπουργό.*

Μας ενδιαφέρει η κατοχύρωση του δημόσιου χώρου ως κοινού αγαθού και όχι ως έδαφος αποκλειστικά για τους δελτάδες τα ματ και τις κάμερες.

Αλλά το σημαντικότερο όλων είναι ότι αυτή η αμφισβήτηση των καθεστωτικών μέτρων για λόγους "υγείας" δεν γίνεται με πρωτοβουλία των ψεκασμένων ή των θεομπαιχτών αλλά από αυτούς που πιστεύουν ότι μπορούν να πάρουν τη ζωή στα χέρια του και τα απαραίτητα μέτρα προστασίας στα χέρια τους, για να σωθεί ό άλλος.

Να λοιπόν μερικές συνέπειες που είχε μιά άρνηση σε μια προσταγή.

Δημόσιος χώρος, εξευγενισμός, υπερ-τουριστικοποίηση κι εμείς

του Μηνά Μπλάνα

Ως δημόσιος χώρος μπορεί να νοηθεί ένας τόπος ο οποίος είναι ελεύθερος προς χρήση από την κοινωνία χωρίς περιορισμούς στην πρόσβαση. Και με την χρήση του όρου αυτού εννοούνται κυρίως πάρκα, πλατείες, άλση, παραλίες, βουνά. Με σκοπό την κοινή χρήση.

Η μάχη για τον δημόσιο χώρο, ως μία ελεύθερη περιοχή προσβάσιμη από όλους/ες υφίσταται εδώ και αρκετές δεκαετίες. Αγώνας για πλατείες, πάρκα, πεζόδρομους, παραλίες και ο,τιδήποτε άλλο συνιστά η έννοια του δημόσιου χώρου απαλλαγμένου από αντίτιμα, κάθε λογής δημόσια-ιδιωτικά έργα καταστροφής τους και κάθε είδους ιδιωτική εκμετάλλευση που αποκλείει την κοινωνία. Στην Τουρκία μία από τις μεγαλύτερες εξεγέρσεις με ένα όργιο καταστολής από την πλευρά του κράτους ξεκίνησε από την υπεράσπιση της πλατείας Ταξίμ.

Η κυριαρχία εφευρίσκει συνεχώς λόγους και προφάσεις έτσι ώστε να απλώσει τα δίχτυα της καθημερινά σ’ αυτές τις περιοχές. Με την ολοένα και μεγαλύτερη εμπορευματοποίηση του. Από μαγαζιά-καφετέριες-μπαρ που επεκτείνονται σε πλατείες με τραπεζοκαθίσματα σαν να είναι ιδιοκτησία τους μέχρι και έργα που αναδιαμορφώνουν τον δημόσιο χαρακτήρα προς όφελος των ιδιωτικών συμφερόντων. Από τον λόφο Φιλοπάππου μέχρι και το

Πεδίο του Άρεως, αυτή η υπεράσπιση αφορά την ελεύθερη συνεύρεση της κοινωνίας χωρίς περιορισμούς.

Έτσι και τώρα με αφορμή την οικονομική κρίση λόγω της πανδημίας σχεδιάζεται μία νέου τύπου επίθεση. Νομοσχέδια όπου παραλίες, πεζόδρομοι, πλατείες, περνάνε στα χέρια των επιχειρήσεων και των εταιρειών. Το κράτος προσδίδει νέες γραμμές στον τρόπο με τον οποίο πρέπει να αντιμετωπίζονται τα παραπάνω: μονάχα ως τουριστικά θέρετρα και παραπάνω τζίρος για επιχειρήσεις.

Για τους ντόπιους το μόνο που μένει είναι εξαντλητικά μεροκάματα που τα μισά θα πάνε για ένα μπάνιο στην κοντινότερη παραλία. Το μέλλον της τοπικής κοινωνίας υπό αυτή τη διαχείριση των δημόσιων χώρων και του περιβάλλοντος διαγράφεται το ίδιο με αυτών της Βαρκελώνης, της Βενετίας και δεκάδων τουριστικοποιημένων πόλεων. Υψηλά ενοίκια μη προσβάσιμα για τον ντόπιο πληθυσμό και κοινόχρηστοι χώροι πλήρως εμπορευματοποιημένοι στα μέτρα της αγοράς. Ή αλλιώς ο εξευγενισμός (gentrification) ολόκληρων πόλεων μέσω και του AirBnB – κι όλα αυτά την επόμενη μίας συγκυρίας που κατέδειξε το αδιέξοδο αυτού του οικονομικού μοντέλου, που είναι ο τουρισμός.

Στο ίδιο μήκος κύματος η πόλη της Αθήνας σχεδιάζει έργα με παρόμοιο σκεπτικό. Η ανακαίνιση της πλατείας Ομονοίας υπό πληρωμένους διαφημιστικούς διθυράμβους αλλά και τα σχέδια για πεζοδρόμηση του κέντρου της Αθήνας. Έργα τα οποία υλοποιούνται με λιγοστή έως καθόλου διαφάνεια από ιδιώτες και θέτουν ως μοναδικό στόχο την αναβάθμιση περιοχών με τελείως οικονομικά κριτήρια. Το ζητούμενο είναι να υπάρχουν δημόσιες διαβουλεύσεις έτσι ώστε να έχει άποψη η ίδια η κοινωνία πάνω σ’ αυτά αλλά και αρχιτέκτονες, αρχαιολόγοι, παντός τύπου ειδικοί επί του θέματος και όχι μία μάζα επιχειρηματιών. Γιατί η διαχείριση τους αφορά πρωτίστως τους ίδιους τους κατοίκους της εκάστοτε περιοχής.

Αυτή είναι και η αξία του φυσικού περιβάλλοντος, των

αρχαιολογικών χώρων και του δημόσιου χώρου για το κράτος. Μόνο ως εμπορεύσιμες πηγές προς εκμετάλλευση από ιδιώτες. Ως θέαμα και τουριστικές ατραξιόν που προσφέρουν χρήμα.

Τα νέα νομοσχέδια που αφορούν τόσο το περιβάλλον και το αυθαίρετο χτίσιμο σε δασικές εκτάσεις, πιο εύκολες περιβαλλοντικές άδειες σε εταιρείες κι αυτό για τον τουρισμό και για την επέκταση των μαγαζιών κινούνται ακριβώς προς αυτή την κατεύθυνση. Συγκεκριμένα, παραλίες με αντίτιμο που θα ανήκουν σε μαγαζιά, ξενοδοχεία πάνω σε παραλίες που θα τους ανήκουν, γήπεδα γκολφ σε περιοχές Natura κι όχι μόνο, ξενοδοχειακά καταλύματα σε δασικές περιοχές και εκμετάλλευση ή και γκρέμισμα των αρχαιολογικών χώρων από εταιρείες είναι αυτό που έχουν σκοπό να συμβεί αυτό το καλοκαίρι. Παράλληλα, με την τοποθέτηση-κατάληψη κάθε κοινόχρηστου χώρου από τραπεζοκαθίσματα, κάνοντας τους μέρος της επιχείρησης τους, με ερωτήματα όχι μόνο για την ελεύθερη πρόσβαση σ’ αυτούς αλλά και για την μετακίνηση ατόμων με κινητικά προβλήματα.

Όλα τα παραπάνω δεν είναι εικόνες από το μέλλον αλλά από το παρόν. Ένα παρόν όπου μόνο οι τουρίστες έχουν θέση με κανέναν σεβασμό ως προς τις ομορφιές και την διατήρηση του φυσικού κάλους της κάθε περιοχής. Το ζήτημα παραμένει: τι χρήση επιζητά η ίδια η κοινωνία γι’ αυτούς τους χώρους; Για όλους/ες ή για τα μαγαζιά και τους τουρίστες;

Αστική Έρημος

Νίκος Ιωάννου

Επιστρέφοντας από τη Σόφια, είχα στο
μυαλό μου δύο εικόνες. Η μία ήταν το κέντρο της πόλης, το ιστορικό της κέντρο
με τα όμορφα κτίρια, που σου έδινε την αίσθηση του ανοιχτού. Η

άλλη ήταν τα
τεράστια οικοδομικά μπλοκ που από μακριά και από κοντά σου πλάκωναν την καρδιά.
Μπαίνοντας στη Θεσσαλονίκη με αυτή την τελευταία εικόνα στο μυαλό, είδα με άλλο
μάτι τις θλιβερές πολυκατοικίες στη σειρά, κυρίως στο κέντρο της πόλης.
Πράγματι, οι πολυκατοικίες των πόλεών μας, ειδικά αν είναι σαν αυτές στη
Θεσσαλονίκη, δεν διαφέρουν ιδιαίτερα από αυτές του οικοδομικού σοσιαλιστικού
ρεαλισμού. Ίσως είναι λιγότερο ‘βαριές’, ωστόσο διατηρούν την αισθητική μιζέρια
του μαζικού με επιπλέον στοιχείο την προχειρότητα.

Αυτό όμως που ξεχωρίζει τις δύο
αστικές περιπτώσεις είναι η ζωή μέσα, γύρω και κάτω από τις πολυκατοικίες. Στη
μια περίπτωση, στη Σόφια, αν αποφασίσουμε να περιδιαβούμε μια περιοχή με
οικοδομικά μπλοκ, θα περπατήσουμε μια πραγματική αστική έρημο. Στην άλλη
περίπτωση, στις πυκνοκατοικημένες πολυκατοικίες του κέντρου της Θεσ/κης, και
κάτω από τις πολυκατοικίες, ένας δημόσιος-ιδιωτικός χώρος, **μια αγορά**, διαδραματίζεται με χαοτικό τρόπο· σε αυτή την αγορά, όμως,
μπορεί κάποιος να νιώσει ότι βρίσκεται ανάμεσα σε ανθρώπους.

Πρόκειται για τον χαρακτηριστικό
τρόπο που διαμορφώθηκε το αστικό περιβάλλον στη μεταπολεμική Ελλάδα, με την
αγορά να εξαπλώνεται ακατάστατα παντού. Επί δεκαετίες, μέχρι και σήμερα, τα
μικρομάγαζα φυτρώνουν σαν τα μανιτάρια όπου εμφανίζεται κυκλοφορία των ανθρώπων
και γίνονται δείγμα ζωτικότητας μιας περιοχής. Ψιλικατζίδικα,

καφενεία,
μπακάλικα, μίνι μάρκετ, επισκευαστήρια και κάθε είδους επιχείρηση δίνουν την
εικόνα της ζωντανής γειτονιάς, όπου μπορείς να ρωτήσεις οτιδήποτε, να
σχολιάσεις, να πιεις ή να φας κάτι. Η ζεστασιά της αστικής ζωής περιορίζεται, λοιπόν,
στη λειτουργία μιας τέτοιας αγοράς.

θα μπορούσε, βεβαίως, ο άχτιστος
δημόσιος χώρος, η πλατεία ή το πάρκο να γίνει χώρος συνεύρεσης των ανθρώπων για
την άσκηση πολιτικών δράσεων ή δράσεων πολιτισμού και επικοινωνίας, κάτι όμως
που σπανίως βλέπουμε – εκτός από τα πρόσφατα κινήματα των πλατειών, το βλέπουμε
κυρίως σε περιπτώσεις σεισμών.

Ενώ, λοιπόν, στις πόλεις των
μεταπολεμικών σοσιαλιστικών κρατών η αστική έρημος κατασκευάζεται από το
καθεστώς για τη στέγαση και την εποπτεία των υπηκόων, στα δυτικά κράτη έχουμε
ένα προαστιακό κίνημα, όπου οι ευκατάστατοι αποχωρούν από το κέντρο της πόλης
και δημιουργούν από μόνοι τους αστικές ερήμους αμιγούς κατοικίας. Σε αυτή την
περίοδο, γεννιέται και το **εμπορικό
κέντρο**, που γίνεται το μοναδικό σημείο συνεύρεσης ανθρώπων, οι οποίοι
φυσικά φθάνουν εκεί με το αυτοκίνητό τους. Αυτή είναι η εποχή όπου πλέον το
κάθε μέλος της οικογένειας έχει το δικό του αυτοκίνητο, αφού ζει σε μία αστική
περιοχή με τεράστιες αποστάσεις που δεν περπατιούνται.

Πριν από δέκα χρόνια περίπου, ένας
φίλος μου αγόρασε σπίτι σε μία οικιστική προέκταση της Ραφήνας

για να
μεγαλώσουν τα παιδιά του σε ένα πιο ανθρώπινο περιβάλλον. Εγώ έβλεπα σε αυτήν του
την κίνηση μια ευκαιρία για απόδραση από το κέντρο, έβλεπα μέρες ηλιόλουστες με
τον φίλο μου και τον γιο του σε μια βαρκούλα να ψαρεύουμε.

Όμως τα πράγματα δεν έγιναν έτσι. Ο
φίλος μου καθημερινά περνάει ώρες στο αυτοκίνητο, μεταφέροντας τα παιδιά του
από τα Γαλλικά στη μουσική και από εκεί στο γυμναστήριο, πέρασμα από το
εμπορικό κέντρο και το βράδυ στο σπίτι. Διόλου πιο ανθρώπινο περιβάλλον από το
κέντρο της πόλης, διόλου πιο ανθρώπινη ζωή και διόλου φθηνότερη.

Στην Ελλάδα, το **προαστιακό κίνημα** εμφανίστηκε κατά τη δεκαετία του 1970 και
φούντωσε κατά τη δεκαετία του 1990. Ολόκληρες περιοχές του αθηναϊκού κέντρου
άρχισαν να αδειάζουν, όπως τα Σεπόλια, τα Πατήσια, η Κυψέλη, το Κολωνάκι, και
να παραδίδονται σταδιακά σε νέους κατοίκους. Όποιος είχε χρήματα ή τη
δυνατότητα για στεγαστικό δάνειο αποχωρούσε από το διαμέρισμα του κέντρου για
να μεταφερθεί στα νέα προαστιακά συμπλέγματα της απομόνωσης και της ερημιάς, σε
σπίτια όμως που έδιναν την εντύπωση της αυτάρκειας. Επίσης, περιοχές ολόκληρες
παραδόθηκαν στην εγκατάλειψη, όπως το Μεταξουργείο, ο Κολωνός, ο Άγιος Παύλος
ενώ τα σχέδια ανάπλασής τους δεν πραγματοποιήθηκαν ποτέ. Δειλά, ένα νέο ρεύμα
οικειοποίησης αυτών των περιοχών έχει εμφανιστεί, κυρίως από ανεξάρτητους

παραγωγούς πολιτιστικών αγαθών κάθε είδους και αυτό είναι ένα παράδειγμα **αστικής από-ερημοποίησης**.

Αυτή η από-ερημοποίηση πραγματοποιείται με έναν ξεχωριστό, διαφορετικό τρόπο από την πεπατημένη οικονομική μέθοδο, δηλαδή την επιχειρηματική δραστηριότητα. Στην πραγματικότητα, έχουμε αναδημιουργία του δημόσιου-ιδιωτικού χώρου γύρω από τα κοινά αγαθά, που έχουν σχέση κυρίως με την επικοινωνία και πρόκειται για ατομικά και συλλογικά εγχειρήματα που αναζητούν ένα νέο περιεχόμενο. Στα χαρακτηριστικά αυτού του περιεχομένου επικεντρώνεται το ενδιαφέρον από πολιτικής απόψεως, εφόσον έχουν σχέση με την ανοιχτότητα, την ελεύθερη έκφραση, την ισονομία και τη δημοκρατία.

Έτσι, σε περιοχές του κέντρου της πόλης όπως ο Άγιος Παύλος, όπου βλέπουμε μία ερημοποίηση λόγω εγκατάλειψης, εμφανίζονται τώρα ίχνη μιας κίνησης από-ερημοποίησης, ενώ σε άλλες περιοχές όπως τα Πατήσια (Μιχαήλ Βόδα – Αχαρνών, κλπ) η αλλαγή του πληθυσμού έγινε χωρίς να αφήσει μεγάλο κενό, εφόσον είχε ξεκινήσει ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του ’90.

Το κίνημα των πλατειών του 2011, με κορυφαία συνέλευση εκείνη του Συντάγματος, υπήρξε ένα φωτεινό παράδειγμα για το πώς μπορεί να παραχθεί η πολιτική από τα κάτω, όμως η μεταφορά αυτού του παραδείγματος στις γειτονιές έγινε με ιδεολογικά χαρακτηριστικά, αποδυναμώνοντας, έτσι, την αναπαραγωγή του. Ιδεολογικά χαρακτηριστικά, τα οποία

περιορίστηκαν στην πολιτική των μνημονίων και στις συλλογικές κουζίνες, ενώ παράλληλα
έχουμε αθέατες ζωντανές αστικές περιοχές όπου ο δημόσιος χώρος καταλαμβάνεται
από μαφιόζικου, κουμανταδόρικου τύπου δικτυώσεις, κυρίως στον αστικό πληθυσμό
των μεταναστών.

Μια ακόμη περίπτωση, που ίσως δεν
αποτελεί ακριβώς ερημοποίηση – εκτοπίζει όμως κάθε ιδέα δημόσιου χώρου– είναι η
περίπτωση υπερσυγκέντρωσης παραβατικής δραστηριότητας σε μία περιοχή.
Γενικότερα, η υπερσυγκέντρωση μιας δραστηριότητας στο αστικό κέντρο εκτοπίζει
τον δημόσιο χώρο, όπως συμβαίνει για παράδειγμα στο Μικρολίμανο, όπου τα
μαγαζιά κατέλαβαν εξ ολοκλήρου το λιμανάκι, ή όπως, αντιστοίχως, η
υπερσυγκέντρωση παραβατικής δραστηριότητας στην πλατεία Εξαρχείων εκτοπίζει τον
δημόσιο χώρο και τις πολιτικές/κοινωνικές δράσεις.

Στο ευρύτερο αστικό σύμπλεγμα της
Αθήνας, μπορούμε να παρατηρήσουμε την αστική έρημο σε δύο βασικές εκδοχές της: **στις εγκαταλειμμένες περιοχές και στις περιοχές αμιγούς κατοικίας.** Στην πρώτη περίπτωση, άδεια κτίρια ρημάζουν
ελκύοντας μόνο παραβατικές δραστηριότητες ή νόμιμες απαξιωμένες δραστηριότητες
όπως η πορνεία. Σε κάποιες περιπτώσεις, αυτές τις περιοχές, τις οικειοποιείται
μια νέα κοινωνική κίνηση αναδημιουργίας του δημόσιου-ιδιωτικού χώρου, από μια
νέα αγορά, που έχει ως νέο περιεχόμενο την υποχώρηση του οικονομοκεντρισμού και
την ανάδυση μιας νέας δημοκρατικής αντίληψης. Σε αυτή την

κοινωνική κίνηση
πρέπει να δώσουμε ιδιαίτερη προσοχή, επειδή αποτελεί το ζωντανό παράδειγμα για
ένα πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο δράσης, ένα πλαίσιο μετατροπής των αστικών
ερήμων (όπου είναι δυνατόν) σε δημόσιους χώρους – **αγορές δημιουργικότητας**.

Οι αγορές, που διαμορφώνονται με βάση
τη δημιουργικότητα, θα μπορούσαν ίσως να προσελκύσουν και κατοίκους στην
προσφάτως εγκαταλειμμένη περιοχή, μετατρέποντάς την σε αστική όαση. Κανένα όμως
κίνητρο δεν θα δοθεί από το καθεστώς προς αυτή την κατεύθυνση. Ούτε ένα ευρώ
δεν θα δοθεί για την αποκατάσταση των ερειπωμένων κτιρίων, όπου θα μπορούσαν να
στεγαστούν εκατοντάδες εγχειρήματα που αναζητούν στέγη. Ή να στεγαστούν
χιλιάδες άνθρωποι, οι οποίοι δυσκολεύονται με τη διατήρηση ενός σπιτιού. Μια
τέτοια επένδυση δεν θα έφερνε κανένα οικονομικό κέρδος, παρά μόνο κοινωνικό και
αυτό είναι κάτι που δεν ενδιαφέρει διόλου το καθεστώς.

Ωστόσο, η δημιουργία **Ελεύθερων Κοινωνικών Χώρων**, κοινωνικών
κέντρων σε αστικές ερήμους όπου εμφανίζεται μία κοινωνική κίνηση, θα μπορούσαμε
να πούμε ότι ισοδυναμεί με το άνοιγμα μιας πόρτας στην κλειστή πόλη.
Αντιστοίχως, η δημιουργία Ελεύθερων Κοινωνικών Χώρων σε περιοχές της Αθήνας,
όπου η σύνθεση του πληθυσμού έχει αλλάξει σταδιακά τις τελευταίες δεκαετίες, θα
μπορούσε επίσης να ανοίξει την πόρτα σε μια νέα πόλη η οποία διατηρεί και
επαυξάνει την κλειστότητα της παλιάς (Πατήσια, Κυψέλη, Σεπόλια

κ.λ.π.). Μιλάμε βεβαίως για πραγματικά Ελεύθερους Κοινωνικούς Χώρους και όχι χώρους οι οποίοι συγκροτούνται ιδεολογικά, αποκλείοντας κάποιον που βρίσκεται πέρα από την οικεία ιδεολογία τους.

Επίσης, θα χαρακτηρίζαμε αστική έρημο και μια περιοχή με εγκαταλειμμένα βιοτεχνικά ή βιομηχανικά κτίρια. Ακόμη, θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε αστική έρημο ένα και μόνο βιοτεχνικό ή βιομηχανικό κτίριο, όταν αυτό καταλαμβάνει μία μεγάλη έκταση, είτε βρίσκεται στον Ταύρο είτε στην Κάτω Κηφισιά. Πρόκειται για κτίρια που δεσμεύουν αστικό έδαφος και τα οποία θα μπορούσαν να γίνουν κοινό έδαφος, όπου θα πραγματοποιούνταν νέα παραγωγικά και πολιτιστικά σχέδια σε πειραματική εφαρμογή. Σε καμία περίπτωση όμως το καθεστώς δεν θα έδινε ούτε ένα ευρώ για τη δέσμευση και την αποκατάσταση αυτών των κτιρίων, προκειμένου να αποδοθούν σε εγχειρήματα μικρού μεγέθους και με μικρό οικονομικό κύκλο.

Φυσικά, δεν πρόκειται απλώς για αστικά ή πολεοδομικά κενά που μπορεί να δημιουργούνται λόγω εγκατάλειψης ή κατάρρευσης των κτιρίων. Πρόκειται για αστικές ερήμους που δημιουργούνται από την έλλειψη αστικής ζωής, ακόμη και όταν αυτή η αστική ζωή ήταν περιορισμένη σε έναν μόνο τομέα των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, την παραγωγή. Φυσικά δεν θα είχε κανένα νόημα η επιστροφή στην παλαιότερη χρήση των εγκαταλειμμένων βιομηχανικών

κτιρίων ή γενικότερα αστικών περιοχών που πέρασαν στην εγκατάλειψη. Επρόκειτο
σαφώς για ένα κομμάτι του αστικού οικοσυστήματος που διαλύθηκε και στη θέση του
δημιουργήθηκε η αστική έρημος με την έννοια της απουσίας αστικής ζωής.

Απουσία αστικής ζωής, άλλωστε, δεν
έχουμε μόνο σε εγκαταλειμμένες περιοχές, αλλά και σε κατοικημένες, όπως είπαμε,
και αυτό αποτελεί τη δεύτερη εκδοχή της αστικής ερήμου. Ανεξάρτητα από τον
χωροταξικό σχεδιασμό μιας πόλης ή μιας αστικής περιφέρειας όπως είναι η Αθήνα,
οι άνθρωποι οι ίδιοι είναι αυτοί που δίνουν στην πράξη σε μία περιοχή τον
χαρακτήρα της αμιγούς κατοικίας.

> ***Πρόκειται, δηλαδή, για συγκεκριμένο κοινωνικό ρεύμα της αποστειρωμένης οικογενειακής ή ιδιωτικής ζωής, μακριά από την αστική πολυποικιλότητα και πολυπλοκότητα του κέντρου μιας μητρόπολης.***

Ενσαρκώνεται, λοιπόν, αυτή η
αποστειρωμένη φαντασίωση σε αστικές περιοχές, στις οποίες, αν αναγκαστείς να
περπατήσεις, θα δυσκολευτείς, θα διψάσεις και δεν θα βρίσκεις ούτε περίπτερο,
ενώ οι βρύσες θα καταβρέχουν τα γκαζόν πίσω από χαμηλούς φράχτες, όπου δεν θα
μπορείς να πλησιάσεις γιατί θα σου γρυλίζουν εκπαιδευμένα μαντρόσκυλα, ενώ ο
καλοκαιρινός ήλιος θα σε σφυροκοπά στο αμόνι ποιας ερήμου; Κι αν σαν από
μηχανής θεός εμφανιστεί κάποιο ταξί και έχεις χρήματα, θα το πάρεις με αγωνία
λέγοντας: «Στον πλησιέστερο σταθμό Μέσων Μαζικής Μεταφοράς!

Στον πολιτισμό!».

Αν βρεθεί, λοιπόν, κανείς σε μια προαστιακή περιοχή αμιγούς κατοικίας θα νιώσει την απουσία της αστικής ζεστασιάς και της ευχέρειας να πει «ένα νεράκι, παρακαλώ» σε κάποιο καφενείο ή να βρει μια βρύση, μια δημόσια βρυσομάνα, από αυτές που έχουν γενικότερα εξαφανιστεί από τις πόλεις, ίσως προς χάριν του εμφιαλωμένου νερού και της αίσθησης της πεζής ατομικότητας που αυτό προσφέρει. Η αστική περιοχή αμιγούς κατοικίας που προκαλεί στον πεζό διαβάτη τέτοια κόπωση είναι μια αστική έρημος.

Μπορεί να χαρακτηριστεί ως χωριό ύπνου και οικογενειακής ζωής, ως αστική περιοχή όμως δεν είναι παρά μια αστική έρημος. Κάποιες φορές κάτοικοι παρόμοιων περιοχών βρίσκονται στο προσκήνιο τοπικών περιβαλλοντικών κινημάτων, που είναι σπουδαία ευκαιρία για την επανακοινωνικοποίησή τους. Κοινωνικές κινήσεις αυτού του είδους ρηγματώνουν τα όρια της αστικής ερήμου, τα οποία όρια υπήρξαν πρώτα ως φαντασίωση, έπειτα πραγματώθηκαν και έγιναν πλέον μέρος της μορφής της πόλης· γιατί η πόλη, όπως και να το κάνουμε, είναι μεν οι άνθρωποι, αλλά οι άνθρωποι της δίνουν και μια μορφή.

Βεβαίως, αυτό που πρέπει να παραδεχτούμε, είναι ότι η φαντασίωση μιας αποστειρωμένης αστικής ζωής, η φαντασίωση μιας αστικής ερήμου, στην πραγματικότητα μοιάζει σαν η εξέλιξη μιας φυσιολογικής άρνησης των ανθρώπων να υποστούν τις αρνητικές

πλευρές της αστικής
ζωής, γιατί είναι κοινά αποδεκτό ότι η αστική ζωή, πέρα από τα θετικά της, έχει
και αρνητικά, που πιθανόν να δημιουργούν τεράστιες ανασφάλειες στους ανθρώπους.

Θα είχε ενδιαφέρον να δούμε πώς ο
δημόσιος-ιδιωτικός χώρος της πόλης καταλαμβάνεται πολλές φορές από παραβατικές
συνομαδώσεις εφήμερης και χαλαρής μορφής ή και πιο μόνιμες, μαφιόζικου τύπου.
Θα είχε ενδιαφέρον να δούμε πώς αυτού του είδους η παραβατική αστική ζωή υπερισχύει
του δημόσιου λόγου και της δημιουργικότητας.

Παρατηρώντας συγκεκριμένες
περιπτώσεις στην Αθήνα, όπως είναι το πάρκο Κύπρου και Πατησίων, το πάρκο Ναυαρίνου,
η πλατεία Εξαρχείων, το Πεδίον του Άρεως, κτλ., διακρίνουμε την ταχύτατη και
βίαιη κατάληψη των ανοιχτών αυτών χώρων από τις ναρκοπιάτσες και ό,τι
αναπτύσσεται γύρω τους. Πρόκειται για μια μάχη διαρκείας, μια μάχη που δεν
σταματάει ποτέ, μια μάχη ακόμη και για το τελευταίο τετραγωνικό ζωτικού χώρου
στις πιάτσες της μητρόπολης. Η δραστηριότητα που τελικά καταλαμβάνει τον χώρο
είναι δραστηριότητα ασταμάτητη, με ροή ποταμού. Η δύναμη του κέρδους, η δύναμη
του ρόλου, η δύναμη των εναλλασσόμενων πελατών γίνονται μέρος μιας
κανονικότητας. Οι διαχειριστές αυτής της κανονικότητας οι οποίοι μπορεί να είναι
ναρκέμποροι, προαγωγοί κτλ., γίνονται κάτι σαν δήμαρχοι και δικαστές της κάθε
πιάτσας ή της περιοχής που ελέγχουν.

Δεν θα μπορούσαμε ποτέ να ισχυριστούμε πως η παραπάνω περιγραφή δίνει την εικόνα της ιδανικής αστικής ζωής. Ωστόσο, θα πρέπει να παραδεχτούμε πως η απουσία της ‘ιδανικής’ αστικής ζωής ή τέλος πάντων η απουσία της δημιουργικής αστικής ζωής, αφήνει ανοιχτό χώρο, χώρο ελεύθερο προς κατάληψη από οποιαδήποτε δραστηριότητα παράγεται και αναπαράγεται ακριβώς λόγω αυτής της απουσίας. Και εδώ δεν μπορούμε να χαρακτηρίσουμε ως αστική έρημο μια αστική περιοχή κατειλημμένη από παραβατικές δραστηριότητες, ωστόσο, η απουσία της δημιουργικότητας φέρνει στην επιφάνεια σημάδια ερημοποίησης, όπως συμβαίνει και σε περιπτώσεις **αστικής ‘μονοκαλλιέργειας’**, δηλαδή ανάπτυξης ενός μόνο ξεχωριστού τομέα.

Αστική έρημος, λοιπόν, δεν είναι τα αστικά πολεοδομικά κενά που με κάποιο τρόπο θα μπορούσαν να γεμίσουν με αστική ζωή. Η αστική έρημος είναι φαινόμενο που κάποιες φορές εξαπλώνεται ασταμάτητα. Δεν έχει να κάνει με ταξικές διαφορές, ούτε με πολιτισμικές διαφορές, αλλά έχει να κάνει με την εν γένει απουσία της αστικής ζωής στις περιπτώσεις της αμιγούς κατοικίας και των εγκαταλειμμένων κτιρίων και περιοχών, ενώ στις άλλες περιπτώσεις έχει να κάνει με την υποκατάσταση μιας δημιουργικής αστικής ζωής από μια παραβατικού και κυριαρχικού τύπου αστικότητα.

θα άξιζε τον κόπο να περιπλανηθούμε στα αχανή αστικά συμπλέγματα του καιρού μας, ανιχνεύοντας τις

κοιλάδες των
αστικών ‘οικοσυστημάτων’ μας, ανιχνεύοντας τις αστικές ερήμους στα προάστια
αλλά και down town, ανιχνεύοντας την
ερημοποίηση αλλά και την από-ερημοποίηση, αναζητώντας τις αστικές οάσεις.

Ιδού, τεράστια η πόλη. Ιδού, τεράστιο και το πήδημα.

Το παρόν κείμενο δημοσιεύεται στο τεύχος της Βαβυλωνίας #20

ΠΟΛΕΙΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΕΝΕΣ στον χώρο, στον χρόνο & στις συλλογικές σχέσεις

Ιορδάνης Στυλίδης

Αναπληρωτής καθηγητής του τμήματος Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, συγγραφέας και εικαστικός ακτιβιστής.

Οι πόλεις σχεδιάζονται από την αρχή της Ιστορίας. Οι πρωτεργάτες κατασκευαστές των πόλεων, τολμηροί τεχνίτες και τεχνικοί της μορφής και της σύνθεσης, έμπειροι από τη διαρκή δοκιμή, επιλογή και μεταφορά γνώσης, διόρθωναν συνεχώς κάθε αδυναμία ακολουθώντας με επιμέλεια τους αλλεπάλληλους ιστορικούς μετασχηματισμούς, στρατηγικούς, πολιτικούς και οικονομικούς, αλλά και τις συνεχείς και επιβεβλημένες αναγκαιότητες που εξέδιδε το περιβάλλον.

Το μέγεθος των πόλεων, η ακριβής τοποθεσία στη γεωγραφία και η συσχέτιση με το φυσικό υπόβαθρο και τις παροχές του, το

μέγεθός τους και ο ακριβής προσανατολισμός, οι υπάρχουσες τεχνολογίες κατασκευής και υποστήριξης των αναγκών του πληθυσμού, οι σχέσεις του δημόσιου με τον ιδιωτικό χώρο εκφράσεων και εκδηλώσεων, οι εμπορικοί δρόμοι αλλά και τα δίκτυα επικοινωνίας και μεταφορών δεν ήταν τυχαίες ή άτακτες επιλογές αλλά ακολουθούσαν μια αυστηρή και τακτική μέθοδο και πειθαρχία που, φυσικά, διορθωνόταν συνεχώς καθώς εξελισσόταν τόσο τεχνικά όσο και κοινωνικά. Υπήρξαν στιγμές στην ιστορία που οι πόλεις αν και ήταν σχεδιασμένες και ανθεκτικές, κατέρρεαν και εξαφανίζονταν είτε από την απρόβλεπτη και ραγδαία μεταβολή μιας φυσικής συνθήκης, όπως η έλλειψη νερού, είτε από την επιθετική ανθρώπινη δραστηριότητα όπως ο πόλεμος, η αλλαγή των εμπορικών διαδρομών ή η εξάντληση των αποθεμάτων πρώτων υλών.

Τα μεγέθη των πόλεων έως την έναρξη της βιομηχανικής επανάστασης ήταν περιορισμένα και η γενική συμπεριφορά και σχέση τους με το φυσικό πεδίο επηρεαζόταν και ακολουθούσε την αναγκαία κάθε φορά ισορροπία. Ας σημειωθεί εδώ πως η εδραίωση μιας πόλης χρειαζόταν να ταιριάζει ακριβώς στη φυσική θέση που ευνοούσε εξαιρετικά ένα δίκτυο μεταφορών, στο πλωτό ποτάμι, την ακτή, τις όχθες μιας μεγάλης λίμνης αλλά και το φυσικό ανάγλυφο που επέτρεπε τη σύγκλιση σε ένα σημείο πολλών σημαντικών εμπορικών δικτύων.

Η πόλη Παλμύρα, είναι ένα παράδοξο παράδειγμα πόλης που ενώ βρίσκεται στο κέντρο ερήμου δημιουργήθηκε και αναπτύχθηκε επειδή χρειαζόταν να παραλαμβάνει, να συντηρεί και να υποστηρίζει την εμπορική κίνηση από την Άπω Ανατολή προς την Ευρώπη. Ιδρύθηκε και ρύθμισε την ευημερία της ως κορυφαία εμπορική αγορά και κέντρο ανταλλαγών προϊόντων και τεχνολογίας, φιλοσοφικών, θρησκευτικών και τεχνικών αλληλο-επιρροών. Οι πόλεις υποστήριζαν εξαιρετικά τους κατοίκους τους κατασκευασμένες, επιπλέον, ως οχυρά και στρατιωτικές βάσεις. Χρειάζονταν και συντηρούσαν κάθε ιδιότητα, συμπεριφορά και πίστη των κατοίκων τους.

Η κινητικότητα των ανθρώπων σε μεγάλες αποστάσεις έως τη

βιομηχανική επανάσταση ήταν σχεδόν ανύπαρκτη εκτός από τις στρατηγικές μετακινήσεις στρατευμάτων είτε για εισβολές και επέκταση είτε για τη διατήρηση της οντότητας των αυτοκρατοριών. Παρά το γεγονός της **περιορισμένης μετακίνησης**, οι εντονότατες εμπορικές συναντήσεις και συνδιαλαγές διασφάλιζαν τόσο την άνθιση του εμπορίου όσο και τη συνεχή τροφοδοσία των πόλεων, των διοικητικών ελίτ και των ιερατείων με ποικιλίες προϊόντων αλλά και την εκδιδομένη τεχνογνωσία, τη θεωρία και τα κείμενα ειδικών αναλυτικών περιγραφών και στοχαστικών διαθέσεων σημασίας.

Σημαντική πολιτική και ανθρωπογεωγραφική διαφορά στην ανάπτυξη των πόλεων κατά τη βιομηχανική εποχή ήταν η βίαιη συγκέντρωση του αγροτικού πληθυσμού και οι μαζικές μετεγκαταστάσεις που άλλαξαν ραγδαία τους υπάρχοντες πυρήνες πόλεων, μετατρέποντάς τους σε άναρχες και ανεξέλεγκτες ανόητες περιοχές υπερ-συγκέντρωσης ανθρώπων που ζούσαν, τότε αλλά και τώρα, σε διαφορετικές περιοχές αλλά υπό τις ίδιες κτηνώδεις οργανώσεις και επιβολές σχέσεων, κυριολεκτικά γύρω -οπωσδήποτε μέσα- στα εργοστάσια σε αθλιότατες συνθήκες, χωρίς την παραμικρή υποστήριξη των ειδικών και γενικών αναγκών της εύφορης συλλογικής ζωής.

Η κορυφαία αυτή στιγμή της εκδήλωσης του τεχνικού πολιτισμού, η βιομηχανική επανάσταση, που φάνηκε πως θα άλλαζε ριζικά την παγκόσμια ιστορία αναβαθμίζοντας εξαιρετικά κάθε κοινωνική αλλά και τεχνική λεπτομέρεια της ζωής, δεν οδήγησε σε αυτή την κατεύθυνση. Αντιθέτως, μετέτρεψε σύντομα αυτά τα ουσιώδη, ζωτικά δικαιώματα της ανθρώπινης ανάπτυξης και δυνατής συνεργασίας, σε εμπορικά προϊόντα, προϊόντα χειρισμού και υποταγής των ανθρώπων σε ένα και πολλαπλά συστήματα φτωχής ή χειραγωγημένης ιδεοληπτικής σκέψης και υποταγής που, εντέλει, έως σήμερα, καταστρέφουν συστηματικά κάθε απόπειρα στοχαστικής αφύπνισης και ευφυούς συνεργασίας των ανθρώπων, πολιτών και κατοίκων των πόλεων αλλά και των άμεσα διασυνδεδεμένων περιφερειακών ημι-αστικών και αγροτικών πυρήνων ζωής, σε ένα και πολλαπλά προγράμματα συντονισμένης παραγωγής και διάθεσης

κάθε και όλων των αναγκαίων και ακόμη περισσοτέρων εφοδίων, πνευματικών και υλικών, για την εύρωστη, χαρούμενη και συλλογική πλεγμένη ζωή τους όπως και για την ζωή των επερχομένων γενεών.

Τέτοια προϊόντα ήταν και είναι ακόμη η κατοικία, η υγειονομική συνέπεια και η ιατρική μέριμνα, η διατροφική επάρκεια και η υπεράσπιση των καλλιεργειών, η υψηλοτάτη ποιότητα των υλικών χαρακτηριστικών του περιβάλλοντος χώρου, η υποστήριξη, η συμπαραγωγή και η διαρκής εξέλιξη των επιστημονικών, τεχνικών και ιδεολογικών αναζητήσεων, των πρακτικών εφαρμογών και των διευθετήσεων των σημασιών και των αποτελεσμάτων τους ως απαραιτήτων υποβάθρων της συλλογικής και αλληλέγγυας ζωής.

> ***Σημαντικές πόλεις στον πλανήτη, από το μέσον του εικοστού αιώνα και μετά, διερράγησαν, χάνοντας κάθε σχέση και ισορροπία με το άμεσο και ευρύτερο περιβάλλον τους.***

Εκτάθηκαν ανεξέλεγκτα και μετασχηματίστηκαν σε απέραντες ανεξήγητες επικράτειες παγιδευμένες, χωρίς νόημα, στις στρατηγικές του μηχανοκινήτου μοντέλου αναγνώρισης και ερμηνείας-προσέγγισής τους (βιομηχανίες αυτοκινήτων), όπως επίσης και στη θηριωδία της οικοδομικής κατάκτησης και τη διαμόρφωση των εδαφών, καθώς ο οικονομικός τομέας των υπηρεσιών (βιομηχανία υπηρεσιών) προκάλεσε ακόμη μεγαλύτερη συγκέντρωση πληθυσμών από την εποχή της πρώτης βιομηχανικής επανάστασης.

Οι εκτεινόμενες, ανεξέλεγκτες σε κάθε σχεδιασμό και προγραμματισμό, πόλεις δεν μπορούσαν, πλέον, να συγχρονιστούν με τα αναγκαία συστήματα υποδομών που αποτελούσαν υποχρέωση του τοπικού διοικητικού (κρατικού) μηχανισμού. Έτσι, άρχισαν **να αποσυντίθενται πολιτικά και κοινοτικά** (γειτονιές, δημοτικά διαμερίσματα) με αποτέλεσμα πολλές περιοχές της επικράτειάς τους να μην απολαμβάνουν καμμία υπηρεσία υποδομής, υγιεινής, υδροδότησης και συντήρησης. Τα τεχνικά και πολιτισμικά αυτά κενά υπηρεσιών, την τεχνική ή πραγματική αδυναμία ανταπόκρισης

και εξυπηρέτησης των δικαιωμάτων των πληθυσμών σε συγκέντρωση και υπερ-συγκέντρωση, κάλυψε η δράση ιδιωτικών επιχειρήσεων που χρηματοδότησαν την πραγματοποίησή τους μεταβάλλοντας, στη συνέχεια, τη διάθεσή τους σε εμπορικό προϊόν.

Φυσικά, αυτό συνέβη σε ορισμένες περιοχές του πλανήτη όπου υπήρχαν ισχυρές θεσμικές-συνταγματικές ρυθμίσεις και δυνατές ανταποκρίσεις των πολιτών. Σε άλλες περιοχές, σε ηπείρους ολόκληρες, οι πολυεθνικές εταιρίες και οι τοπικοί πολιτικοί και στρατιωτικοί πυρήνες των διοικητικών ελίτ **κατέλαβαν** τα εδάφη και τις πλουτοπαραγωγικές πηγές και, σε ορισμένες περιπτώσεις, μετέτρεψαν ολοκλήρους πληθυσμούς σε υπηκόους και δούλους χωρίς κανένα δικαίωμα στα προφανή, στην Ευρώπη, στις Η.Π.Α. και στον Καναδά, αλλά και σε διάσπαρτους γεωγραφικούς αστικούς πυρήνες, δικαιώματα συλλογικής ευμάρειας και αλληλέγγυας ζωής.

Οι πόλεις, εντέλει, σταμάτησαν να επιτελούν και να υποστηρίζουν την εξαιρετική της δυνατότητάς τους λειτουργία όπου, όπως θα έπρεπε, οι πολίτες, κοινοτικοί συνδιαχειριστές, στις μικρές και μικρότερες αστικές περιοχές τους, αλληλέγγυοι αγωνιστές των ζητημάτων τους χρειαζόταν να ρυθμίζουν και ρύθμιζαν συλλογικά καθεμία και όλες τις υποθέσεις τους. Οι συζητήσεις και οι απόπειρες μελετών και δημοσίων προτάσεων για την αναθεώρηση και διευθέτηση, την υιοθέτηση και την εφαρμογή των νεοτερισμών του χώρου, του χρόνου και των σχέσεων εξουδετερώθηκαν. Οι πόλεις έγιναν έρμαια των ιεραρχημένων συστημάτων εξουσίας που συνδέθηκαν αδιάσπαστα με τις οικονομικές ολιγαρχίες, που εκμεταλλεύονται εμπορικά τις εκτάσεις τους. **Οι πόλεις μεταβλήθηκαν και, έκτοτε, ερμηνεύονται και χειραγωγούνται ως πεδία άσκησης εργολαβικών επενδύσεων και εμπορικών διακανονισμών.** Σε εμπορεύματα.

Καθώς διαμορφώνουμε και διαμορφωνόμαστε από την εμπειρία του εικοστού πρώτου αιώνα, τόσο η εγκατάσταση όσο και η διασπορά των ωφελημάτων του ψηφιακού πολιτισμού και της δημοκρατικότερης από ποτέ επικοινωνίας όσο και τα τεχνικά επιτεύγματα της μηχανικής και της τεχνολογίας (συγκοινωνίες,

κατασκευές υποδομών, τεχνικά αντικείμενα της καθημερινής ζωής) απέδωσαν και αποδίδουν ακόμη και συνεχώς τα οφέλη τους.

Εργαλεία αλλά και κορυφαίες στην ιστορία δυνατότητες ταχείας και ευέλικτης σύστασης ομάδων σκέψης, συννενόησης και δράσεων, φαίνεται να ορίζουν την επανεκκίνηση τόσο της κριτικής ανάγνωσης της αστικής υπόθεσης και των ιδεολογικών παραθέσεών της όσο και την απόρριψη των εγκληματικών ανορθολογικών τακτικών κατασπατάλησης δημοσίων πόρων από τα εργολαβικά επενδυτικά καρτέλ. Την επιδίωξη και τη συλλογική παραγωγή νέων ιδεών που αμέσως μπορούν να εκτεθούν παιδαγωγικά, να συζητηθούν, να δοκιμαστούν και να εφαρμοστούν καθώς τυχαίνουν της ενθουσιώδους αποδοχής, στον χρόνο και τον χώρο, μέγαλων αριθμών πολιτών που αναγνωρίζουν τη σημασία τους και διαθέτουν τις δυνατότητες και τις προθέσεις για την πραγματοποίησή τους αλλά και για τη συνεχή κριτική παρακολούθησή τους.

Η εξαιρετική ποιότητα σχεδιασμού και τέλειων ρυθμίσεων των σχέσεων του αστικού χώρου και των συλλογικών εκφράσεων και συμπεριφορών, που καθορίζει ακριβώς το νόημα της πόλης, αποτελεί το ερευνητικό και εφαρμοσμένο πρόταγμα της στοχαστικής δράσης σε πολλαπλές πειθαρχίες της επιστημονικής δράσης. Τόσο στα πανεπιστήμια όσο και στις τακτικές και έκτακτες ομάδες σκέψης και δράσης πολιτών, παράγονται και προσφέρονται ποικιλίες προτάσεων για την ουσιαστική παραγωγή και τη διευθέτηση του αστικού νοήματος.

Ταυτόχρονα, οι μικρές και μεγαλύτερες ενότητες αστικών περιοχών υφίστανται τα άτακτα αποτελέσματα των εισβολών στρατηγικών ομάδων ιδιωτών, ξένων στις κοινοτικές αστικές συλλογικές διαθέσεις, που όμως, εξαιτίας της θεσμικής δυνατότητας (νομικό υπόβαθρο ρυθμίσεων πράξεων και πρακτικών) επεμβαίνουν και διαρρυθμίζουν ή απορρυθμίζουν τις λειτουργίες τμημάτων των πόλεων ώστε να επιτύχουν την ανωτάτη δυνατή κερδοφορία των επεμβάσεων-επενδύσεών τους.

Οι συγκεντρωμένοι πληθυσμοί των πόλεων αδυνατούν, έως τώρα, να αναδειχτούν πολιτικά και στοχαστικά ώστε να μελετήσουν, να

αναγνωρίσουν και να εκφράσουν τις ανάγκες και τα αιτήματά τους, να διαλέξουν τα κείμενα -υποθέσεις και εκθέσεις ιδεών- όσο και τις απαραίτητες αναπαραστάσεις τους, για τους τρόπους και τις χωρικές εκφράσεις της ζωής τους. Μια τέτοια στρατηγική δράσης χρειάζεται, φυσικά, την εμπλοκή των πολιτών στην πειθαρχημένη μελέτη των ποικίλων προτάσεων, την κριτική της ιστορίας της αστικής εξέλιξης, κάθε πόλης χωριστά, την αποκρυπτογράφιση και αποκάλυψη των μηχανισμών διαμόρφωσης και κατοχής του αστικού και περι-αστικού χώρου από τη θεσμική επικυριαρχία νομικών σχέσεων που, φυσικά, είναι ορισμένη από τη δυνατή συμπλοκή των χειριστών των δημοσίων θεμάτων, των ιδιοκτητών εδάφους-χώρου και των εργολάβων εκτελεστών των διευθετήσεων (…όπως, οι εξευγενισμοί γειτονιών ή ευρυτέρων περιοχών).

Επιχειρώντας μια ανάγνωση της ιστορικής εξέλιξης της πόλης της θεσσαλονίκης και του συσχετισμού των ιστορικών σταδίων της εξέλιξής της με την ποικιλία των φυσικών, πολιτικών και οικονομικών παραγόντων που οδήγησαν στη μεταμόρφωση της διαθέσιμης έκτασής της, χρειάζεται να αναφέρουμε τόσο το παράδειγμα της εξάλειψης της εδαφικής ταυτότητας των στρατηγικών στοιχείων της έκφρασης του ανάγλυφου της πόλης, όπως τα ρέματα, που εξαλείφθηκαν, ισοπεδώθηκαν, ώστε να δεσμευτούν και να διαμορφωθούν οι εκτάσεις τους σε επιφάνειες, σε γεωμετρικά εμβαδά, οικοδομήσεων.

Χρειάζεται να αναφέρουμε την **καταστροφική μετεξέλιξη του ιπποδαμείου υποβάθρου της**, που τόσο σωστά προσανατόλισε ο πρώτος σχεδιαστής της, ώστε να υποστηρίξει καθένα και όλα τα πρώτα και τα ύστερα οικοδομήματα της συνεπούς εξέλιξής της, με τον φυσικό αερισμό και ηλιασμό τους, σε κατειλημμένα εδάφη επικυριαρχίας του αυτοκινήτου. Παράλληλα, η έξοχη φυσική έκταση του θερμαϊκού κόλπου μπορούσε να υποστηρίξει τη θαλάσσια και παραθαλλάσια συγκοινωνία τόσο στην περίμετρο του κόλπου όσο και με τις εγγύς πόλεις σε μία ακτίνα ικανή για την πλεύση των τεχνικά απαραιτήτων σκαφών. Χρειάζεται, εντέλει, να αναφέρουμε την καταστροφική επιλογή ενός μικροτάτου

πολυδαπάνου δικτύου υπογείου σιδηροδρόμου (μετρό). Αντιθέτως, το ήδη προ πολλού εγκαταστημένο, έως λίγο μετά τον Β'ΠΠ, επίγειο σιδηρόδρομο (τραμ) θα μπορούσε να υπερκαλύψει τόσο την πόλη και κάθε γειτονιά της όσο και τις μικρές και μεγαλύτερες πόλεις σε μία μέση απόσταση, συμβάλλοντας τόσο στην αποσυμφόρηση της πόλης και την επάνοδο χιλιάδων πολιτών ομήρων της εργασιακής ανάγκης τους, στις κοινότητες της άμεσης περιφέρειάς της όσο και στην ολοκλήρωση ενός πλήρους, συνεκτικού και λειτουργικού δικτύου συλλογικών μεταφορών. Ένα δίκτυο που θα αναβάθμιζε οικονομικά, πολιτικά και πολιτισμικά την ευρύτερη περιοχή των ομόρων διοικητικών επικρατειών (Χαλκιδική, θεσσαλονίκη, Σέρρες, Κιλκίς, Ημαθία, Πέλλα) καθώς θα διέθετε τη γεωγραφική και πολιτισμική σημασία της στο πλέγμα των κοινών συστάσεων σημασίας τους.

Με τα προαναφερθέντα 3 παραδείγματα επιχειρώ να διευκρινίσω τη σπουδαιότητα, αρνητική και θετική, όπως συμβεί, των στρατηγικών τεχνικών επιλογών επί του φυσικού υποβάθρου (στο έδαφος, στο υπέδαφος, στη θάλασσα), που εξελίσσουν υπέροχα ή υπονομεύουν την αστική ζωή, τις συλλογικές σχέσεις σε χώρο και χρόνο.

Από αυτές τις αποφάσεις **απείχαν παντελώς οι πολίτες της πόλης**, των ομόρων δήμων και κοινοτήτων, των μακρινοτέρων αστικών και περι-αστικών σχηματισμών στην ύπαιθρο χώρα. Πολίτες πνευματικά ισχυροί, εκπαιδευμένοι στη σκέψη και στις τακτικές των διεκδικήσεων, τόσο για τα ειδικά ζητήματα της εξέλιξης της πολεοδομικής ανάπτυξης όσο και στην ποικιλία των πολλαπλών και συνδυασμένων ζητημάτων ιδεώδους συλλογικής εύρωστης ζωής.

Αντιθέτως, η πόλη υποτάχθηκε **στη βία των ειδικών** αλλά και των διευθυντών των διαθέσεων και των υποχρεώσεών τους. Φαίνεται, πλέον, πως το πλήρες πλέγμα σχέσεων μεταξύ των πολιτών και των κάθε φορά αντιπροσώπων διευθυντών των υποθέσεών τους, πολιτικών και τεχνικών ειδικών, έχει εξελιχθεί σε κατασταλτικό μηχανισμό επιβολής ανορθολογικών οικονομικών επιβαρύνσεων. Αυτός ο μηχανισμός που ενώνει, συγκρατεί και συνδυάζει τα συμφέροντα εργολάβων δημοσίων έργων, πολιτικών υποκειμένων και

μικρο-ομάδων ειδικών συμφερόντων, επικρατεί και υποτάσσει τις πόλεις και τις άμεσες επικράτειες των ζωτικών εκδηλώσεών τους, την ύπαιθρο χώρα αλλά και τα μικρά και γενικά δίκτυα επικοινωνιών και συγκοινωνιών στις διαθέσεις του.

Η μόνη δυνατή απάντηση είναι η συλλογική, ταχεία και πλήρης εξέλιξη της πνευματικής μεταμόρφωσης των πολιτών κατοίκων, αναγνωστών, εφαρμοστών και διαμορφωτών των διαθέσεών τους. Η εννόηση και η υπεράσπιση του χώρου και του χρόνου των υποθέσεών τους. Της δικής τους πόλης που δεν είναι, πλέον, η περιορισμένη και ευκρινής στη συνάφειά της, επικράτεια των ιστορικών παραδειγμάτων, αλλά ένα και πολλά στη διασύνδεσή τους συστήματα αλληλεπιτιθέμενων συστάσεων σημασίας και νοήματος που χρειάζεται να εννοηθούν και να υπερασπιστούν στο διηνεκές τους.

Το παρόν κείμενο δημοσιεύεται στο τεύχος της Βαβυλωνίας #20

Φυτρώνει Ελπίδα στο Τσιμέντο;

Νίκος Βράντσης
Ο Νίκος Βράντσης σπούδασε Πολιτικές Επιστήμες και ολοκλήρωσε το μεταπτυχιακό του στην Πολιτική θεωρία & Φιλοσοφία. Γράφει για τον δημόσιο χώρο και αναζητά τις αρχιτεκτονικές προϋποθέσεις της δημοκρατίας.

> *«Η πόλη δεν είναι χωρική οντότητα με κοινωνικές προεκτάσεις, αλλά κοινωνιολογική οντότητα που διαμορφώνεται χωρικά»*
> *Georg Simmel*

Ως γνωστόν, όταν μιλάμε για χώρο δεν εννοούμε κάποιο ουδέτερο κέλυφος που παρέχει στέγη σε ανάλατες ανθρώπινες ζωές. Ο χώρος

έχει ρόλο ενεργό. Επηρεάζει την πλοκή της ανθρώπινης κωμωδίας, αλλά και επηρεάζεται από αυτήν.

Πάρτε για παράδειγμα την Αθήνα. Χωριό ήταν ακόμα όταν την είπανε πρωτεύουσα της Νέας Ελλάδας και τα κτήρια που στέγαζαν ζωή ήταν λιγότερα από τα ερείπια. Μα υπήρχε η Ακρόπολη, που δέσποζε στον βράχο και ραδιοβολούσε αρχαίο μύθο, ικανό να κληροδοτήσει στο "απερπάτητο" Κράτος ένα λαμπρό παρελθόν. Και έτσι, οι αρχόντοι βάπτισαν την Αθήνα πρωτεύουσα και διέταξαν να ξεκινήσει το κτίσιμο. Αλλά μερίμνησαν δια νόμου ώστε να μην υπάρξει κτήριο που να ανταγωνίζεται σε ύψος την Ακρόπολη.

Το πρόβλημα δεν ήταν έντονο όσο η Αθήνα, ως χωριό, δεν είχε λαό με στεγαστικές απαιτήσεις.

Έλα όμως που με τούτα και με κείνα, από ανάγκη ή με ελπίδα, μαζεύτηκε ντουνιάς και πύκνωσαν τα σώματα που ζητούσανε στέγη. Αλλά ο νόμος ήταν νόμος και τα στέγαστρα δεν μπορούσανε να πάρουν ύψος για να μην παραβιάσουν τη θέα στον βράχο.[1] Και έτσι, η μέριμνα για το αρχαίο κλέος, η πολυκτησία και το κατακερματισμένο έδαφος, οι στεγαστικές απαιτήσεις και τα οικονομικά συμφέροντα ανάγκασαν την πρωτεύουσα αντί για μπόι, να πάρει έκταση. Απλώθηκε η Αθήνα, έχτισε παντού, με υλικό το φτηνό τσιμέντο και με τρόπο λυσσαλέο και σχεδόν αυτοσχέδιο.

Τα παλιά σπίτια κατεδαφίστηκαν και αντικαταστάθηκαν από τα σκληρόδερμα στοιχεία της νέας πόλης –τα επονομαζόμενα και **πολυκατοικίες**– που φτιάχτηκαν πιο κοντοστούπικα και πιο λεπτά, σα νόθα παιδιά του στιβαρού και ογκώδους μπρουταλισμού που σάρωσε μεταπολεμικά τις πόλεις του Ανατολικού, κυρίως, Μπλοκ. Η ιστορία αυτή εκτός από γνωστή είναι και παρούσα, όχι στα μνημεία και τα μουσεία, αλλά στους χώρους που στεγάζουν την τρέχουσα ζωή.

Οι πολυκατοικίες δεν μπορούσαν να ψηλώσουν και τα διαμερίσματά τους έγιναν χαμηλοτάβανα, ώστε να χωρέσουν περισσότερα στο νομοθετημένο ύψος και τα παράθυρά τους έγιναν μικρά [2] και ο ήλιος τρυπώνει πιο δύσκολα. Η πυκνή δόμηση δεν επέτρεψε να

φτιαχτούν μεγάλες πλατείες. Και οι δρόμοι έγιναν στενοί και **αφού τα αμάξια δεν μειώθηκαν** [3], η κίνηση είναι μεγάλη. Και τα πεζοδρόμια των στενών δρόμων φτιάχτηκαν ακόμα στενότερα και έτσι δεν υπάρχει χώρος για μαγκίτες που αρέσκονται να περπατούν με τα χέρια απλωμένα και με εκτόπισμα διπλάσιο από τις αναλογίες του σώματός τους. Και οι τοπολογικές ανισότητες εντάθηκαν.

Διότι, πια, δεν υπάρχουν μόνο κακόφημες και καθωσπρέπει γειτονιές αλλά και υψομετρικής προελεύσεως διαφορές στην ποιότητα ζωής: τα φτωχάδια που ζουν χαμηλά, στα ισόγεια, γειτονεύουν με θορύβους και οχλήσεις και αντί για ήλιο και ουρανό βλέπουν το απέναντι τσιμέντο, ενώ οι ευπορότεροι κατοικώντας ψηλά, έχουν πρόσβαση σε ήλιο, αέρα και ουράνια θέα.

Ο ελληνικός μπρουταλισμός [4], λοιπόν, ήταν προϊόν μιας πλαστογραφημένης εκδοχής του αυθεντικού οικοδομικού ρεύματος που εφαρμόστηκε στον βορρά. Αλλά αν πάρουμε στα σοβαρά τον Oscar Newman [5], μπορούμε ίσως να πούμε ότι υπάρχουν και οφέλη από αυτή την πλαστογραφία. Ο Newman υποστήριζε ότι τα μικρόσωμα, χαμηλής έντασης κτήρια είναι πιο βιώσιμα, πιο αυτόνομα και αρκετά πιο λειτουργικά ώστε να αποτρέπουν το έγκλημα και να επιτρέπουν συνεννοήσεις. [6]

Η ελληνική μικρογραφία κατασκεύασε τέτοια, χαμηλών διαστάσεων και έντασης, οικοσυστήματα με διαμερίσματα λιγοστά και επομένως λιγότερους ενοίκους, οι οποίοι έχουν την *τύχη/ατυχία* να συναντούν τα ίδια πρόσωπα σε σκάλες και ασανσέρ. Δια της επαναλήψεως, τα βλέμματα γίνονται αναγνωρίσιμα και οι τυχαίοι συγκάτοικοι σε σύντομο διάστημα προβιβάζονται σε καλούς ή αχώνευτους γείτονες.

> *Και έτσι φτιάχτηκε ο χώρος σε αυτή τη μικρή επικράτεια του πλανήτη και σε αυτή τη φτιάξη οφείλεται εν μέρει και η κοινωνικοπολιτική ιδιαιτερότητα του πολίτη εν Ελλάδι.*

Όμως, τα πράγματα άλλαξαν και οι πολυκατοικίες πάλιωσαν και

μαζί με τα ρήγματα στους τοίχους τους εμφανίζεται και ένα άλλο ρήγμα που έχει να κάνει με το περιεχόμενο των ζωών που διαδραματίζονται μέσα τους. Και παρότι οι πολυκατοικίες φτιάχτηκαν σε εποχές με άλλα προβλήματα και άλλες συλλογικές ανάγκες και επιθυμίες, τόσες δεκαετίες μετά γεννήθηκαν νέα προβλήματα –που δεν χωρούν κάτω από το χαλί– και νέες απαιτήσεις που μοιάζουν να μην μπορούν να εκπληρωθούν σε σκεύη που φτιάχτηκαν για ανθρώπους με συνήθειες διαφορετικές από τις δικές μας.

Το ρήγμα, κυριολεκτικά και μεταφορικά, έχει να κάνει με την ισχύ των ορίων.

Ως γνωστόν, θεωρητικοί και πρακτικάριοι είχαν περί πολλού τα όρια και όσα αυτά οριοθετούσαν. Και δαπάνησαν πολλά υλικά και πολύ μελάνι για να ταιριάξουν οι συλλογικές συνήθειες σε οριοθετημένους χώρους.

Στη «Χάρτα των Αθηνών», για παράδειγμα, ο Le Corbusier άπλωσε σε 95 θέσεις ένα πολεοδομικό όραμα, με την πρόθεση να τακτοποιήσει το χάος κατανέμοντας τη ζωή σε τέσσερις επικράτειες του βίου: **κατοικία, εργασία, αναψυχή, μετακίνηση.** [7]

Αλλά και οι εργάτες στα αιτήματά τους απέναντι στα αφεντικά, ζητούσαν μια δίκαιη και ίση τριχοτόμηση της εικοσιτετράωρης ζωής [8]: μια οκτάωρη φέτα δουλειάς στο εργοστάσιο, μια οκτάωρη φέτα ύπνου στο σπίτι –και μάλιστα στο ιδιωτικότερο σημείο του, τη κρεβατοκάμαρα– και μια οκτάωρη φέτα ανάπαυσης και αναψυχής που μπορούσε να εκπληρωθεί σε χώρους τόσο δημόσιους όσο και ιδιωτικούς. Τα όρια ήταν σαφή, οι πράξεις είχαν τους χώρους τους και κάθε χώρος ταίριαζε σε συγκεκριμένες πράξεις.

Ακόμα και για την πολιτική θεωρία, η διάκριση ανάμεσα στον ιδιωτικό και τον δημόσιο χώρο ήταν θεμελιώδης. Και σύμφωνα με τους ορισμούς των στοχαστών, στον ιδιωτικό χώρο –ίσως ιδανικά στο κρεβάτι, σε θέση ύπτια, με το βλέμμα θολό και καρφωμένο

στο ταβάνι [9]– ο μοντέρνος άνθρωπος μπορούσε να βυθιστεί σε αναστοχασμούς και να σκεφτεί τη θέση του στον κόσμο. Και στη δημόσια σφαίρα, ως πολίτης πια, μπορούσε αυτόν τον αναστοχασμό να τον μεταμορφώσει σε πράξη μαζική.

Και την πολιτική, σαν οριοθετημένο χώρο μάθαμε να την καταλαβαίνουμε. **Γι' αυτό δεν είναι μόνο τα χέρια, τα πόδια, τα παπούτσια και οι δρόμοι που διακρίνονται σε αριστερά και δεξιά.** Είναι και κοτζάμ ιστορικές προσωπικότητες, κυβερνήσεις και ολόκληρες ιδέες. **Αριστεροί και δεξιοί** πολιτικοί, αλλά και αποφάσεις που παίρνονται **από τα πάνω** και πρωτοβουλίες **από τα κάτω**. Μιλάμε για πολιτική με όρους χώρου.

Αλλά τα όρια που κατένημαν και ερμήνευαν τον κόσμο έχουν γεμίσει τρύπες και η πραγματικότητα γλιστρά από τα πολυκαιρισμένα τους τοιχία. Παραδείγματα πολλά. Η νέα επισφαλής εργατική δύναμη δεν έχει ωράριο σταθερό και οι freelancers δουλεύουν από το σπίτι ή κοιμούνται στη δουλειά των open working spaces τους. **Πάνε και οι φέτες και τα οκτάωρα.** Κι αν οι εργάτες κάποτε ζητούσαν να αυξηθεί η φέτα της ανάπαυσης και να μειωθεί η φέτα της δουλειάς, σήμερα αυτό που ζητούν είναι να υπάρξουν φέτες.

Να υπάρξουν όρια.

Αλλά και της θεωρίας τα όρια μπάζουν. Γιατί πια στην ιδιωτική στιγμή του κάποιος είναι πιθανότερο να σκρολάρει στην οθόνη του smartphone του από το να αναστοχάζεται τη θέση του στον κόσμο. Και ο άνθρωπος της δημόσιας ζωής, αυτός που συναντούμε έξω στον δημόσιο χώρο, είναι λιγότερο πολίτης/ καλλιτέχνης/ δανδής και περισσότερο τουρίστας/ καταναλωτής/ απλά αδιάφορος: **ξεπλυμένες εκδοχές του πολυτραγουδισμένου από τους φιλοσόφους, δημοσίου ανδρός.**

Δημόσιος άνδρας βεβαίως δεν υπάρχει, διότι δεν υπάρχει δημόσια σφαίρα. Η δημόσια σφαίρα έχει αποσυνδεθεί εντελώς από τον χώρο. Τα κοινοβούλια δεν αποφασίζουν αλλά διαχειρίζονται αποφάσεις παρμένες αλλού. Τα κέντρα των αποφάσεων έχουν

μετατοπιστεί. Και σε όσες διαδηλώσεις και αν πάμε, δεν βρίσκουμε θεσμό σοβαρό να απευθύνουμε το αίτημά μας.

> *Οι πολιτικές μας δράσεις γίνονται τελετουργικά που ψελλίζουν ξόρκια μπας και αναστηθεί το παρελθόν, όταν όρια και χώρος είχαν σημασία.*

Και τα κόμματα αντιστοίχως, παρότι ξιφουλκούν και ρητορεύουν και επιστρατεύουν επιχειρήματα περί ηθικής, επισημαίνοντάς μας ασταμάτητα τις διαφορές τους (βλ. βουλκανιζατέρ εναντίον offshore), δεν κάνουν τίποτα διαφορετικό το ένα από το άλλο και **οδηγούν τα ακροατήριά τους από διάψευση σε απογοήτευση.**

Και οι λέξεις, όσο και αν μας στοιχειώνουν, δεν αποδίδουν αυτό που μας συμβαίνει. Και άντε τώρα να ψάχνουμε καινούριους τρόπους και νέα λεξιλόγια για να **περι-γράψουμε** τη διαρρέουσα πραγματικότητα. Ευκολότερο δεν είναι να επαναλάβουμε παλιές προσευχές περιμένοντας να επανέλθει η ζωή στα παλιά της όρια;

Αυτή η παλιά κακή συνήθεια επιδρά και στον τρόπο που αντιμετωπίζουμε τη ζωή μας στις πολυκατοικίες. Οι χώροι των διαμερισμάτων που έφτιαξαν οι αρχιτέκτονες για να στεγάσουν ό,τι θεωρούσαν κανονική, καθημερινή ζωή, είναι διάτρητοι.

Και ακούμε ασταμάτητα, τους θρήνους για τις άσχημες και μη λειτουργικές μας πόλεις και για τα ίχνη του νεοκλασικού κόσμου που σβήστηκαν ξαφνικά, απότομα, ριζοσπαστικά και σκόπιμα για να γεννηθούν πάνω στα χαλάσματά τους αυτά τα νέα, λιγότερο όμορφα, σκληρόδερμα στοιχεία.

Οι πολυκατοικίες θεωρούνται ενσαρκώσεις προβλημάτων, αιτίες κρίσεων, δομές άκρατου ατομικισμού όπου εκκολάπτεται η αστική μοναξιά· δομές που παραβιάζουν τον δημόσιο χώρο και συγκροτούν την αβίωτη μητρόπολη· κατασκευές υποδεέστερες ως προς την αισθητική τους ποιότητα αλλά και τον τύπο ανθρώπου που παράγουν.

Κατοικούμε χώρους που μάθαμε να αντιπαθούμε.

Αλλά εξακολουθεί αυτή η αντιπάθεια να είναι νόμιμη; Μήπως αυτή η αρνητική προδιάθεση κρύβει ενδεχόμενες θετικές δυναμικές του χώρου, τις αναγκαίες να σαρκωθούν για να απαντήσουν στη σημερινή ρευστότητα;

Ο σοφός νους, αντί να **δικάσει τα πράγματα αναπαράγοντας ετυμηγορίες, προτιμά να τα ανακρίνει προτού βγάλει συμπεράσματα.** Αυτή τη μέθοδο συνιστώ και για την πολυκατοικία. Ας διατρέξουμε τα υποστηλώματα των αξιολογήσεων για να ανιχνεύσουμε την ποσότητα νομιμότητας που εξακολουθεί να υπάρχει μέσα τους. Αντί για μοιρολόγια, ας ψάξουμε λέξεις για

να περι-γράψουμε και να καταλάβουμε τους χώρους της. Και αφού τους καταλάβουμε –όπως τους καταλάβουμε– μπορούμε να δούμε αν θέλουμε να τους αλλάξουμε/ αφήσουμε ως έχει/ γκρεμίσουμε.

Μπορούμε, λοιπόν να συγχωρήσουμε την πολυκατοικία, να την καταλάβουμε και **να εξετάσουμε αν οι χώροι που σχηματίζει πληρούν τις αρχιτεκτονικές προϋποθέσεις μιας νέας ζωής και μιας νέας δημοκρατικότητας,** που να απαντά στα πολυπρόσωπα προβλήματα που προκαλούνται από τη ρευστότητα; Ποια προβλήματα;

Μια γρήγορη καταγραφή των σημαντικότερων προβλημάτων γεμίζει τη λίστα της κακοδαιμονίας: κοινωνική αποσύνθεση, μοναξιά, στόμωμα του πολιτικού αιτήματος, πολιτική διάψευση και απογοήτευση, ανισότητα, αστεγία, οικολογική υποβάθμιση –κόρη της μαζικής παραγωγής και κατανάλωσης υλικών, εικόνων και επιθυμιών. Προβλήματα πολλά και δεμένα μεταξύ τους.

Σε αυτά τα προβλήματα, ένα παρδαλόχρωμο πλήθος ειδικών και ανειδίκευτων, σπεύδει να απαντήσει. Και οι απαντήσεις ποικίλλουν. Ακούμε από προτάσεις για την αλλαγή στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την ανάγκη μεταρρυθμίσεων στο Κράτος, μέχρι προτροπές για τη μετάβαση σε μια πιο **έξυπνη πόλη** –που ποτέ, βέβαια, δεν σταματά να παρακαλά την Amazon να χτίσει τα HQ2 [10] της και την ΕΕ να μεταφέρει τους οργανισμούς της [11] στην επικράτειά της.

Σε αυτό το ρεπορτόριο των λύσεων, δεν συγκαταλέγεται ποτέ το πιο πυρηνικό δομικό στοιχείο της κλίμακας: **η πολυκατοικία.** Ένας από τους λόγους που μας διαφεύγει το πεδίο αυτό, ίσως και να οφείλεται στο ότι μάθαμε να την ερμηνεύουμε ως πολεοδομικό τραύμα.

Αλλά ας προσπαθήσουμε να δούμε τους χώρους της πολυκατοικίας και τη ζωή μας διαφορετικά από αυτό που είχαν οι αρχιτέκτονες και οι πολεοδόμοι στο μυαλό τους όταν ταξινόμησαν τη ζωή, αντιστοιχώντας την ποικιλία της στον κατασκευασμένο χώρο. Ας αποσυναρμολογήσουμε τους χώρους της και τις σχέσεις μας σε

αυτόν τον χώρο. Ας την δούμε αλλιώς, όχι ως πρόβλημα αλλά ως μέρος μιας λύσης.

Για παράδειγμα, ας αποσυναρμολογήσουμε **τη σκάλα** [12] για να βρούμε τις κρυμμένες, θετικές κοινωνιολογικές δυναμικές που κρύβονται κάτω από τις στρώσεις της συνήθειας. **Τι θα γινόταν αν αλλάζαμε τον σκοπό που νομίζουμε ότι εξυπηρετεί η σκάλα;** Τι θα γινόταν αν στις σκάλες καθιερωνόταν ο θεσμός μικρών botellón; Τι θα γινόταν αν οι άνθρωποι των ορόφων δίνανε ραντεβού για έναν καφέ στα σκαλιά αραιά και που; Εν ολίγοις, τι θα γινόταν αν η σκάλα από τόπος διαδρομής μετατρεπόταν σε τόπο συνάντησης;

Ας στρέψουμε το βλέμμα μας στις ταράτσες.

Οι ταράτσες φτιάχνουν ένα ανεκμετάλλευτο, υπέργειο στρώμα. Στα μανιφέστα του, ο Le Corbusier προόριζε την ταράτσα ως τόπο μέσω του οποίου η πολυκατοικία επιστρέφει πίσω στη γη, το έδαφος που της στέρησαν τα θεμέλιά της. Μπορούμε να σκεφτούμε τις ταράτσες αλλιώς; Πράσινες, χωρίς τοιχία, δεμένες μεταξύ τους με σκάλες και γέφυρες που δημιουργούν μια ιπτάμενη πόλη.

Ας δούμε τις σχέσεις συγκατοίκησής μας αλλιώς. Μπορούμε να σταλάξουμε λίγο κοινό βίο στην πολυκατοικία; Να αφαιρέσουμε κάποιες πόρτες και να προσθέσουμε κάποιους κοινούς χώρους; Κάποιοι το κάνουν. Κάτοικοι μοιράζονται την κουζίνα [13], φτιάχνουν χώρους με κοινόχρηστα εργαλεία [14], μοιράζονται οχήματα για τη μετακίνησή τους, οργανώνουν κοινά δείπνα. [15]

Ας σκεφτούμε **παιχνίδια ιχνηλασίας** που διαδραματίζονται μέσα στην πολυκατοικία. Ας σκαρφιστούμε **ομάδες που χαρτογραφούν τους κενούς χώρους** [16], που αναζητούν την ιστορία της δομής όπου ζουν ή την προϊστορία του χώρου όπου χτίστηκε η πολυκατοικία· ομάδες που στήνουν δίκτυα επικοινωνίας μεταξύ των κατοίκων για να διευκολύνουν τις αποφάσεις τους. Πολλές φορές δεν γνωρίζουμε **τι κρύβεται σε μια πολυκατοικία** [17]. Μπορούμε να καταγράψουμε τα ίχνη; Ποιοι ζούσαν πριν εδώ; Ποια είναι τα ίχνη που άφησαν; Πώς η δομή επηρέασε τη ζωή των

ανθρώπων; Τι διακριτό χαρακτηριστικό υπάρχει σε αυτή την πολυκατοικία;

Ας σκεφτούμε πως η πολυκατοικία μπορεί να δώσει λύσεις σε τρέχοντα προβλήματα.

Άνθρωποι βρίσκονται στον δρόμο. Πρόσφυγες αναζητούν σπίτι και ενσωμάτωση. Χώροι στις πολυκατοικίες παραμένουν κενοί ενώ προγράμματα οργανισμών χρηματοδοτούν την παραχώρηση στέγης [18] σε όσους έχουν ανάγκη. Μπορούμε να ενώσουμε αυτές τις κουκκίδες;

Οι δυνατότητες είναι πολλές, αλλά για να τις σκεφτούμε πρέπει να σταματήσουμε να εναποθέτουμε τις ελπίδες μας αποκλειστικά στην Αγορά και τους Κρατικούς θεσμούς και να στηριχτούμε στην επινοητικότητα των κατοίκων και τη δύναμή τους να απαντούν οι ίδιοι στα προβλήματα που τους επηρεάζουν. Τότε η πολυκατοικία εκτός από πρόβλημα μπορεί να γίνει και μέρος της λύσης. Μα πρώτα χρειάζεται να τη συγχωρήσουμε, να παραμερίσουμε την αρνητική προδιάθεση και να της ρίξουμε ένα πιο παιχνιδιάρικο και τρυφερό βλέμμα. Να τη φανταστούμε αλλιώς! Να την κατοικήσουμε αλλιώς!

_____

Σημειώσεις:

[1] Η μόνη περίοδος που παρακάμφθηκε ο κανόνας ήταν επί Χούντας, που δεν είχε πρόβλημα και ενδοιασμούς να φτάσει σε ύψος τον βράχο. Και στην επταετία έγινε το Hilton και οι Πύργοι που ξεχωρίζουν. Και τώρα βέβαια, εν μέσω κρίσης έχουμε ανάγκη από investors και development και η Lamda είπε να φτιάξει στο ελληνικό, ουρανοξύστες μέτρων διακοσίων, παρακαλώ και ο νόμος, παρότι νόμος, απέκτησε ξάφνου πλαστικότητα και ευελιξία για λόγους δημοσίου συμφέροντος.

[2] https://selectedbytraitors.gr/2018/03/12/το-παράθυρο/

[3] https://selectedbytraitors.gr/2017/12/06/όλα-είναι-δρόμος/

[4] Ο όρος δεν προκύπτει από το *brutal* που σημαίνει *άσχημος*, αλλά από το *beton brut* που σημαίνει *ωμό μπετόν.*

[5] www.youtube.com/watch?v=9OMH7N_6nCE&t=662s

[6] Oscar Newman, Defensible Space, Macmillan (1972).

[7] Η Χάρτα των Αθηνών, Εκδόσεις Ύψιλον, επιμέλεια: Γιώργος Σημαιοφορίδης, μετάφραση: Σταύρος Κουρεμένος.

[8] https://selectedbytraitors.gr/2018/02/07/ta-oria/

[9] https://selectedbytraitors.gr/2018/02/03/to-orio/

[10] https://www.theatlantic.com/business/archive/2018/02/amazon-warehouses-poor-cities/552020/

[11] https://www.theguardian.com/world/2017/jun/22/eu-countries-compete-to-host-london-based-agencies-after-brexit

[12] https://selectedbytraitors.gr/2017/11/14/i-skala/

[13] https://www.ted.com/talks/grace_kim_how_cohousing_can_make_us_happier_and_live_longer

[14] https://www.shareable.net/blog/how-to-start-a-tool-library-in-your-community

[15] https://parallaximag.gr/agenda/events/deipno-tis-anoiksis-ksanachtypa-sti-svolou

[16] https://www.monumenta.org/

[17]

https://parallaximag.gr/thessaloniki/anakalipsame-ena-apo-ta-pio-agnosta-mistika-tis-thessalonikis

[18] https://www.react-thess.gr/

* Το παρόν κείμενο δημοσιεύεται στο τεύχος της Βαβυλωνίας #20.

Ας φανταστούμε την πολυκατοικία αλλιώς | Εκπομπή Βαβυλωνία (audio)

Εκπομπή ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ.
Κάθε Παρασκευή 18:00-19:00 στο Ραδιόφωνο του The PressProject.

Η εκπομπή της Βαβυλωνίας την Παρασκευή 22/06: “Ας φανταστούμε την πολυκατοικία αλλιώς”.

Ο Νίκος Ιωάννου συζητά με τον Νίκο Βράντση για το σύγχρονο αστικό τοπίο, τις μεγαλουπόλεις και τη σημασία της πολυκατοικίας.

Οι πολυκατοικίες θεωρούνται ενσαρκώσεις προβλημάτων, αιτίες κρίσεων, δομές άκρατου ατομικισμού όπου εκκολάπτεται η αστική μοναξιά• δομές που παραβιάζουν τον δημόσιο χώρο και συγκροτούν την αβίωτη μητρόπολη• κατασκευές υποδεέστερες ως προς την αισθητική τους ποιότητα αλλά και τον τύπο ανθρώπου που παράγουν. Κατοικούμε χώρους που μάθαμε να αντιπαθούμε.

Μπορούμε, λοιπόν να συγχωρήσουμε την πολυκατοικία, να την καταλάβουμε και να εξετάσουμε αν οι χώροι που σχηματίζει πληρούν τις αρχιτεκτονικές προϋποθέσεις μιας νέας ζωής και

μιας νέας δημοκρατικότητας, που να απαντά στα πολυπρόσωπα προβλήματα που προκαλούνται από τη ρευστότητα;

Μάθαμε να ερμηνεύουμε την πολυκατοικία ως ένα “πολεοδομικό τραύμα” αλλά τι θα γίνει αν προσπαθήσουμε να δούμε τους χώρους της και τη ζωή μας διαφορετικά από αυτό που είχαν οι αρχιτέκτονες και οι πολεοδόμοι στο μυαλό τους όταν ταξινόμησαν τη ζωή; Ας την δούμε αλλιώς, όχι ως πρόβλημα αλλά ως μέρος μιας λύσης.